УНИВЕРЗИТЕТ СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Втор циклус на студии

Меѓународни односи – разрешување на конфликти, дипломатија и човекови права

СЛУЧАЈОТ НА КАТАЛОНИЈА: СЕЦЕСИЈА И МОЖНИ ИМПЛИКАЦИИ

(магистерски труд)

Ментор:

Проф. д-р Тања Милошевска

Студент:

Дарко Дракуловски

бр. на индекс: 5004/16

Скопје, 2019

СОДРЖИНА

1. Вовед 5

1.1. Формулација на проблемот на истражување 5

1.2. Истражувачки прашања 9

1.3. Цели и задачи на истражувањето 10

1.4. Предмет на истражување 11

1.5. Клучни концепти 14

1.6. Оперативна определба 15

1.7. Хипотетичка рамка 16

1.9. Методи на истражување 17

1.10. Општествена оправданост на истражувањето 17

2. Рамка на национализмот 18

2.1. Нација, држава и национализам 18

2.2. Манифесирање на моќ 26

2.3. Принцип на еманципаторски национализам 28

3. Историски корени на каталонскиот национализам 31

3.1. Од диктатура до демократија 31

3.2. Шпанскиот устав од 1978 година 36

3.3. Статутот на автономија од 1979 година 39

3.4. Каталонскиот идентитет и барањата за независност 41

4. Рамка на сепаратизмот 44

4.1. Суштината на сепаратизмот 44

5. Сецесионизам во Каталонија 54

5.1. Причини за пораст на сецесионизмот во Каталонија? 54

5.2. Фискалниот дефицит на Каталонија со централната администрација 57

5.3. Активности на граѓанското општество 66

5.4. Економски аспект на каталонскиот сецесионизам 74

6. Каталонското прашање и новата безбедносна агенда во Европа..........78

6.1. Сеционизмот во ЕУ и влијанието врз земјите од Балканот 78

6.2. Сеционизмот и иднината на ЕУ 80

6.3. Иднината на Каталонија 81

7. Заклучок 84

8. Користена литература..........91

1. Вовед

1.1. Формулација на проблемот на истражување

Оригиналната цел на Европската унија (ЕУ) беше интеграција на голем број западни европски земји во еден економски сектор, но во догледно време се разви во комплексна меѓународна (политичка и економска) организација која ги измеша меѓувладините и супранационалните елементи. Исто така, ги прифати скоро сите западни и повеќето земји од поранешниот источен блок, составувајќи унија од 28 држави. Но, „златната доба" на европската интеграција заврши како резултат на разни причини, но првенствено поради глобалната економска криза, заморот поради перманентното проширување и поради зголемувањето на популистичките политички сили. Може да се тврди дека движењата за независност добиваат сè поголема поддршка низ целиот свет, па оттука Европа, а особено Европската унија - не е исклучок.

Распаѓањето на државите отсекогаш имало сериозни меѓународни импликации. Особено по распадот на Советскиот Сојуз и Југославија, овој феномен стана причина за сериозна загриженост за Европската унија. ЕУ се обиде да влијае на исходите од отцепувањето во голем број слични процеси, како што се: стекнување независност на Балтичките држави од Советскиот сојуз; државната формација која следеше по крвавото разединување на Југославија и последователно фрагментација на СР Југославија, Србија и Црна Гора и отцепување на Косово, и конечно, поделбата на регионите во Грузија и Украина.[1] Унијата изврши свое влијание, па дури и притисок преку разни мерки, кои се движат од дипломатијата, условноста за проширување, насочените санкции, ембаргото за оружје и мировните мисии. Проценката на околу 20 значајни движења за независност во денешна Европа значи дека ЕУ веројатно ќе остане инволвирана во процесите на отцепување подолго време.

---

[1] Coppieters, B. (2010), 'Secessionist Conflict in Europe'. In: Don H. Doyle(ed.),*Secession as an International Phenomenon,* Athens, Georgia: University of Georgia Press; 'Kosovo and the Principles of Just secession'. *Centre for European Policy Studies* 146, November, 2007 .

Откако избувна финансиската криза во 2008-та година, десничарските и сецесионистичките движења низ цела Европа почнаа да добиваат сѐ поголема поддршка, што на крајот претставува предизвик за евентуална дезинтеграција во ЕУ.[2] На пример, европската должничка криза може да ги зајакне сецесионистичките движења. Во каталонскиот случај, разни студии тврдат дека сериозноста на економската криза во Шпанија ги засилила економските аргументи за отцепување и со тоа помогна претежно автономистичкото каталонско националистичко движење да се претвори во сецесионистичко.[3] Евро-кризата го засили растот на регионализам во земјите-членки на Еврозоната. Претстојните тензии меѓу побогатите и посиромашните региони се влошени.[4] На пример, политичките движења како што е Шкотската национална партија и Конвергенцијата и Унијата во Каталонија бараат поголеми фискални сили и бараат независност при собирањето даноци. Овие движења за независност сакаат да се управуваат самите себе, затоа што сметаат дека се подобри отколку без овластување на земјата-членка во којашто сега се дел.

Доколку шкотскиот референдум го активираше алармот, тогаш каталонскиот (успешен) референдум значеше ерупција на опасната криза. Она што беше правен процес за стекнување независност во случајот со Косово (во 2008-та година) се смета за незаконско за Каталонија.

Во фокусот на истражувањетое да се анализираат движењата за независност во ЕУ со случајот на Каталонија. Движењата за независност на Каталонија и Шкотска се чини дека предизвикаа домино ефект бидејќи постојат и индикации за аспирации за независност и во други европски региони, како што е регионот на Венето во Италија и Фландрија во Белгија. Иан Бремер, претседателот на Групацијата ЕвроАзија изјави дека „ако Шкотите гласаат за независност, може да има многу влијанија од гласањето, на пример, ќе бидат охрабрени другите области поттикнати од сепаратистичка партија“.[5] Примери за националистичка партија се

[2]Blas, A. (2013) ‘Catalonian Secessionism Made in Spain’. *Ethnopolitics* 12(4).
[3] Guibernau, M. (2013), ‘Secessionism in Catalonia: After Democracy’. *Ethnopolitics* 12(4).
[4]Stratfor. (2012), Rising regionalist sentiment in Eurozone states, достапно на: https://www.stratfor.com/analysis/rising-regionalist-sentiment-eurozone-states
[5] LoGiurato, B. (8 September 2014), Bremmer: If Scotland Votes For Independence, Prepare For The European 'Contagion' Effect Across Europe, *Business Insider*.

Шкотската националистичка партија СНП во Шкотска и Конвергенцијата и унијата во Каталонија (CIU). По распадот на Унијата во Каталонија во јуни 2015-та година, главни партии за независност се Демократската конвергенција на Каталонија (CDC) и Републиканската левица од Каталонија (ERC). Во Венето во Италија националистичката партија е наречена Партија за независно Венето (PVI), а во Фландрија е Новата фламанска алијанса Н-ВА (New Flemish Alliance N-VA).

ЕУ како субјект со силни наднационални елементи остро се спротивставува на движењата за отцепување, особено на нејзината територија.Со други зборови, основното прашање за истражување гласи:Како влијае европската интеграција во современата сецесионистичка политика во рамките на земјите членки на ЕУ? Во која мерка европската интеграција е можност или ограничување за современите сецесионистички движења и нивните противници?

Овие мислења може да опфатат различни ситуации, но постои важен преклоп: секој од нив обезбедува увид во прашањето за сепаратизам среде евроинтеграциите. Дали Косово е катализатор за сепаратистичките групи во Шкотска, Фландрија, Корзика, Каталонија, баскиската земја или на некое друго место?Дали процесот на европска интеграција се зголемува или го поткопува сепаратизмот?[6]

Аспирациите на сепаратистите неодамна добија засилување.[7] Потенцијалната можност за членство во Европската унија по добивање независност од сегашната земја-членка на ЕУ, формира безбедносна клаузула. За движењата за независност кои бараат самоуправа и независност, важно е да се има предвид дека доколку Каталонија стане независна држава, таа ќе биде мала и невлијателна држава. Малите држави немаат поволна позиција за преговори за трговија и/или надворешна политика со поголемите земји-членки на ЕУ или со ЕУ како таква. Да се биде земја членка на ЕУ носи гаранции и придобивки за помалите држави, како што е на пример придобивката да се биде дел од нејзиниот внатрешен пазар. Од друга страна, глобализацијата ја прави потенцијалната независност на Каталонија

[6]Продлабочување на процесот на интеграција во рамките на самата ЕУ.
[7] Zipfel, F. Vetter, S. (2015), *Better off on their own? Economic aspects of regional autonomy and independence movements in Europe*, Deutsche Bank Research.

поостварлива, бидејќи овозможува пристап до меѓународните пазари. Ова е т.н. „парадокс на европското обединување“.[8] Националниот регионализам се разви во Европа како одговор или како последица на повторното тврдење на културниот и историскиот идентитет.[9] Националните движења за независност претставуваат предизвик за идејата за национална држава и територијален интегритет.[10]

Додека го разгледувавме прашањето за Европа и новите држави во рамките на нејзините граници, се истакнува сегашната политика на Европската Унија кон овој развој. Литературата што се фокусира на реакциите на Европската Унија и на државите членки на Европската унија за движењата за независност покажува дека тие сакаат да останат во рамките на ЕУ како нејзините земји-членки, и покрај нивните државни потенцијали за независност. Сепак, иако не многу експлицитно, претседателот на Комисијата на ЕУ за трансформатор Баросо (Barosso) јасно посочи дека сецесионистичките земји нема автоматски да го задржат статусот на членство во Европската унија. Исто така, неколку членови на Европскиот парламент побараа од Претседателот на Европската унија да го разјасни идниот статус на новите разделени региони. Сите одговори укажуваат на тоа дека треба да се избегне одлука за дозволување на континуирано членство на новите независни држави затоа што може да се појави спротивно решение како Европската унија да ги олеснува движењата за независност.[11] Со други зборови, гаранцијата за континуирано членство сигурно ќе го поттикне натамошниот пораст на движењата за независност, а самата Унија ќе игра улога на безбедносна мрежа.

Центарот за безбедносни студии со седиште во Цирих изјави дека постои веројатност границите на Европската Унија да бидат преместени во иднина заради отцепување на регионите.[12] Факт е дека постои ниво на неизвесност за

---

[8]Connolly, C.K. (2013),Independence in Europe, Secession, Sovereignty and the European Union*, 24 Duke Journal of Comparative & International Law*.

[9]Keating, M. (1993),*The continental meso: Regions in the European Community,* Modern Politics seriesVol. 32.

[10]Roubini, N. (28 January 2015),*Independence movements: Europe’s Paradox*, достапно на: http://www.economonitor.com/nouriel/2015/01/28/independence-movements-europes-paradox/

[11]Jolly, S.K. (2006),A Europe of Regions? School of Duke University, достапно на: http://faculty.maxwell.syr.edu/skjolly/diss.pdf

[12] Bieri, M. (2014),*Separatism in Europe* No.160, Center for Security Studies Zurich.

независнитенови региони за кои не постои јасна идна перспектива да станат земји членки на Европската унија.

Европската унија сè уште не даде јасна изјава за тоа кои би биле можностите за ново независните држави што се отцепија од земјите-членки во однос на нивните аспирации за членство во ЕУ. Фокусот на Европската унија е поставен на одржување на мирот и стабилноста а истовремено е поставен и на обезбедување гаранции и поддршка за единството на нејзините земји-членки. Постои јасна желба да се спречи потенцијална балканизација на Европската Унија.[13] Проблемот што се прикажува вонаучната литература на оваа основа е стравот од можниот домино ефект од отцепување во други региони во Европа.

Соништата за самоопределување се дополнително поттикнати од перспективите (барем теоретски) за надминување на државите-нации во една унифицирана, федерална Европа. Сепак, понатамошниот развој на европските интеграции е значајно прашање во овој период, што пак ја поттикна поддршката за пристапување на нови независни нации-држави. Егзистенцијата на Европската унија и заедничкиот пазар е особено важна за малите национални економии. Покрај тоа, малите држави во Европската унија уживаат одреден степен на политичка презастапеност во процесот на донесување одлуки, што е дополнителен поттик да останат дел од Унијата. За застапниците на независноста, продолжувањето на статусот на членство во ЕУ по отцепувањето би бил „најздраво" сценарио.

1.2. Истражувачки прашања

Истражувачките прашања се формулирани на следниот начин:

1) Кои се мотивите за сецесионистичките региони во ЕУ да станат независни?

[13]Chamon, M. and van der Loo, G. (2014),The temporal paradox of regions in the EU seeking independence: contraction and fragmentation versus widening and deepening, *European Law Journal* Vol. 20, September,No.5.

2) Кои дискусии и стратегии се користат за популарна мобилизација од страна на про и анти-независните движења во Шпанија?
3) Како ЕУ се справува со современата сецесионистичка политика во рамките на нејзините земји-членки, и како актер и преку нејзиниот политички институционален контекст?
4) Дали ЕУ е и арена за артикулирање на тврдењата и извор на сојузници, додека апелите до слики, истории и искуства на ЕУ и другите европски држави можат да бидат мобилизирани дискурзивно во расудување за или против отцепување?
5) Дали регионот што станува независен од земја членка на Европската унија треба да го повтори процесот за членство во Европската унија?

1.3. Цели и задачи на истражувањето

Научна цел: Главната цел на ова истражување е да откриеме дали ЕУ се движи кон поголема интеграција или распаѓање со главен фокус на случајот со Каталонија.

Практична цел: Преку истражувањето треба да се утврди:

- ✓ Зошто регионите во Европа сакаат да станат независни т.е., земјите членки да се разликуваат по регионите?
- ✓ Дали причините за барање на независност имаат историски, емотивен, културен, политички и/или економски карактер?
- ✓ Кои се безбедносните и економските последици кои би се појавиле како резултат на потенцијалните отцепувања?
- ✓ Зошто се присутни движењата за независност според кои функционалноста би била подобра без овластување на земјата-членка во која моментално се наоѓаат?

1.4. Предмет на истражување

Во основа, принципот на самоопределување може да се дефинира како право на заедницата да ја избере својата политичка судбина. Исто така, вклучува избори во врска со остварувањето на суверенитетот и независните надворешни односи (надворешно самоопределување) или може да се однесува на избор на форма на влада (внатрешно самоопределување).Основниот концепт на самоопределување - право на избор - ги има своите корени во американската и француската револуција во осумнаесеттиот век со нивниот акценткој беше поставен на правдата, либералнноста и слободата од авторитарната власт. Најистакнатата експресијае по Првата светска војна и по Втората светска војна. После Првата светска војна, самоопределбата се сметаше како водечки принцип на Вудроу Вилсон (Woodrow Wilson) за прецртување на европските и светските мапи со цел воспоставување на нов, праведен поредок. После Втората светска војна, самоопределувањето беше загарантирано во Повелбата на Обединетите нации преку иницирање на нејзината трансформација во законско право според меѓународното право. Во пракса, овој поим обезбеди оправданост и поттик за деколонизација и честопати е во комбинација со независност. Во поново време, терминот е поврзан со борби од страна на групи во рамките на една држава за поголема автономија или независност, пред сѐ, етно-националистички тврдења или контра-реакции на угнетување или авторитаризам.[14]

Новата концепција за внатрешно самоопределување прави самоопределување тесно поврзано со почитувањето на правата на малцинствата и не води до претпоставка дека изборот на политички систем и потрага по економски, социјален и културен развој ќе се случи под покровителство на постојната држава. Така, законот на самоопределување, како што се разбира по ерата на деколонизација, може да се сумира на следниов начин:

[14] The Princeton Encyclopedia of Self-Determination, Liechtenstein Institute on Self-Determination, Princeton, NJ.

- Самоопределувањето за колонизираниот народ овозможува можност за раздвојување на колонијата од колонијалната држава додека колонијата може да добие независност и да стане суверена држава;
- За една држава како целина, самоопределувањето значи дека правото е ослободено од надворешно мешање во остварувањето на нејзините политички, економски и социјални цели;
- За заедниците кои не се колонии самоопределувањето значи внатрешно самоопределување, потрага по малцински права во рамките на постојната држава.

Според западните земји, правото на самоопределување во поглед на постигнување независност заврши во осумдесеттите години со процесот на деколонизација. Иако ЕУ се обидуваше да влијае на исходите од отцепувањето во разновиднипроцеси како што се: независноста на балтичките држави од Советскиот сојуз, крвавото распаѓање на Југославија и подоцна поделбата на Србијашто резултираше со геноцид, воени злосторства и злосторства против човештвото, најзачудувачки и најтажен е фактот дека премногу луѓе живеат таму каде што се има изгубена кауза, како и каде што има одвојување на регионите во Грузија и Украина преку дипломатски мерки, политички притисок, оружје и економско ембарго, како мировни мисии.

Како и да е, кога станува збор за движења за раздвојување во ЕУ, како што е последниот случај на Каталонија каде нејзините жители сакаат да добијат независност, може да се видат двојните стандарди и различното толкување на меѓународното право. Ова јасно можеме да го видиме со коментарите на претседателот на Европскиот совет, Доналд Туск (Donald Tusk), неколку дена откако каталонскиот парламент прогласи независност: „Нема простор, нема простор за какво било медијација или меѓународна иницијатива или акција", рече тој, таму не крие дека состојбата во Шпанија е загрижувачка, но нашата позиција ... е јасна. Дебатите за независност во Шкотска и Каталонија се највисоки профилни случаи на отцепувачки движења во рамките на ЕУ во моментов. Шкотска одржа референдум за независност на 18 септември 2014 година, каде кампањата „Не"

победи со 55% од гласовите, а референдумот забранет од Шпанија се одржа на 1 октомври. Од 43% кои гласале, 90% биле за независност.

Во Европа, распадот на државите презеде различни форми кои вклучуваат насилна граѓанска војна (на пр. Југославија), мирни, но водени од елити, преговори (на пр. Чехословачка) и надворешна интервенција (на пример, Косово и потенцијално Украина). Сепак, во рамките на земјите членки на ЕУ, поттик за најзначајните современи движења за независност се канализира преку демократски процеси, особено изборниот успех на малцинските националистички партии и кампањи за референдум за независност.

Иако каталонското прашање е првенствено внатрешна шпанска афера, таа има повеќекратни европски димензии. Ескалацијата на конфликтот меѓу Каталонија и земјата како целина може да резултира во внатрешна политичка криза што ќе има влијание врз економијата, фискалната консолидација и финансискиот сектор во Шпанија. Особено би можело да се очекува ескалација доколку побарувањата од Каталонија претрпат радикални промени и централната власт опстојува во строго спротивставување на реформите на територијалниот или финансискиот систем. Според тоа, ЕУ или поточно земјите-членки би можеле да дојдат до точка што ќе направи да биде неопходно да се разгледа дали независноста конечно би ја решила ситуацијата или би била причина за понатамошна нестабилност. Ако Шпанија достигне уставна „точка без враќање", на која ќе се навлече повлекувањето на Каталонија од претходниот политички систем, ЕУ и земјите-членки ќе мора да разјаснат нешто: Кој би признал нова земја на Каталонија? Дали може да има второ разгледување на ситуацијата со Косово што ја дели перцепцијата на ЕУ? Бидејќи Каталонија како сецесионистичка држава, во најголем дел, не би била автоматски законски наследник на Шпанија: Кои меѓународни организации би биле член на тоа? Како би се справила со ситуацијата во која Каталонија требаше прво да влезе во ЕУ како нова членка во ЕУ, но законодавството (како што одамна беше случај) беше целосно трансформирано и граѓаните на земјата можеби сè уште имаат државјанство на ЕУ? Каталонија, веројатно, еднострано ќе го одржува еврото како средство за плаќање, но финансиски ќе биде кревко и не може да ги искористи пакетите за спасување во

еврозоната: Како би се позиционирала земјата во однос на монетарната и фискалната политика под овие околности? Како можат Каталонија и компаниите лоцирани таму (вклучително и 570 германски компании) да бидат интегрирани на внатрешниот пазар? Каталонија генерира една петтина од тековниот шпански БДП и претставува една четвртина од извозот: Со оглед на ова, какво би било влијанието од излезот на оваа област врз шпанската економија и националниот буџет?[15]

Проблемот со Каталонија повлекува низа ризици, но и можности. Ако шпанскиот модел на автономија се трансформира во насока на создавање на нова рамнотежа, ова може да биде основа за нов регионализам во ЕУ. Предуслови за тоа се подготвеноста на централната власт во Мадрид за реформи и реалполитика од страна на Каталонија.

1.5. Клучни концепти

Движења за независност

Движењето за независност е активно движење со активни членови кои бараат независност или самоопределување за географски регион. Независност значи, територија или држава ослободена од контролата на која било друга моќ. Приврзаниците надвижењето за независност се лица кои доаѓаат од области во кои тие се стремат кон повеќе регионални политички, економски и јазични права или дури и за отцепување, како во Шкотска и Каталонија.

Сецесија

Терминот сецесија означува еднострано повлекување на дел од територијатакаде населението има волја да се создаде нова држава. Денес е вообичаено признато дека, надвор од контекстот на деколонизација и ситуации на воена окупација, не постои „право“ да се создаде независна држава.Оваа разновидност на пристапи кон сецесијата даваше различни, а понекогаш и

[15]Kai-Olaf Lang. (2013), *Catalonia on the road to independence*? German Institute for International and Security Affairs, SWP-Aktuell.

некомпатибилни дефиниции за сецесијата. Со оглед на ова, се чини дека самиот концепт на сецесија е оспорен. Една од највлијателните правни дефиниции[16] го ограничува концептот на сецесија на повлекување на територијата, на која се спротивставува државата што моментално функционира. Меѓусебно договореното повлекување на територијата или повлекување на кое се спротивставува државата на распаѓање, според оваа дефиниција, не би сметала за сецесија.

Домино ефект / можни импликации

Домино ефект или верижна реакција е кумулативниот ефект произведен кога еден настан започнува со низа слични настани.[17] Обично, се однесува на поврзаната низа на настани кога времето помеѓу последователните настани е релативно мало. Може да се користи буквално (забележана серија на вистински судири) или метафорички (каузални врски во системите како што се глобалното финансирање или политиката). Терминот домино ефект се користи и за да означи дека некој настан е неизбежен или многу веројатно (веќе започна да се случува) и, обратно, значи дека некој настан е невозможен или малку веројатност да се случи.

1.6. Оперативна определба

Како што споменавме претходно, предмет на ова истражување ќе биде интеграцијата на ЕУ против сецесија во Европската унија со фокус на случајот со Каталонија. За да се операционализира предметот за истражување, направена е поделба на неколку сегменти кои ја искажуваат својата суштина, како што се следниве:

- Пристапи кон самоопределување.
- Стратешки пристап на ЕУ за создавање нови држави.
- Политиката на ЕУ за движења за независност во ЕУ и за движењата за независност на земјите што не се членки на ЕУ.

[16] Crawford, James (2006), *The Creation of States in International Law*, Oxford: Oxford University Press.
[17] W. J. Strong (2004), *Impact Mechanics*, Cambridge University Press.

Во исто време, понатамошната модификација во текот на процесот на истражување останува отворена можност.

1.7. Хипотетичка рамка

Податоците добиени во оваа студија треба да овозможуваат да се потврдат или да се отфрлат следниве хипотези:

Главната хипотеза е дали ЕУ се придвижува кон интеграција или распаѓање на државите. Независноста, сецесионистичките движења на Каталонија доведоа до можни импликации од домино ефект, додека има и резонанца од аспирациите за независност на разни други региони во Европа.

Помошни хипотези:

Х1. Регионот што станува независен од земја членка на Европската унија треба да го повтори процесот за членство во Европската унија.

Х2. Каталонската криза, исто така, ги потенцира ограничувањата на моделот на интеграција на ЕУ, кои се вкоренети во фактот дека Унијата на крајот се заснова на нација-држава.

Х3. Барањата за сецесија од земјите членки на ЕУ создаваат нова ситуација за демаркација на внатрешните граници на Унијата.

Х4.Каталонскиот референдум за независност ќе има влијание врз другите движења за независност низ ЕУ.

Х5. Сецесионството на Каталонија ќе создаде домино ефекти во Фландрија, Валонија, Баварија, Бретања, Нормандија, Океанија, Галиција, Баскија, Јужен Тирол, Сардинија и Сицилија.

1.8. Варијабли на истражувањето

Независна променлива - Избрана контрамерка и користени инструменти против движењата за независност во ЕУ

Зависна променлива - Постигнати резултати од земји кои успешно се стекнаа со независност.

1.9. Методи на истражување

Во ова истражување, методот на квалитативно истражување се користи со цел да се разбере порастот на движењата за независност во Европа. Применето е квалитативно истражување и анализа на дискурсот бидејќи со трудот се истражени идните можности и појави за движења на независност засновани врз верувања и вредности на луѓето во Европа. Анализата на научната литература се фокусира на конструктивните ефекти на јазикот (говорен и пишан) и анализа на текстови (документи). На тој начин се добива увид во моќта на дискурсот во конституирање на практиката. Податоците за оваа студија, во најголем дел собрани се од документите, анализа на изјави на водечки политичари и преку анализа на специфични процеси за сецесија. Податоците се собрани со пребарување во библиотеки, бази на податоци, извори на Интернет, работни весници и медиуми.

1.10. Општествена оправданост на истражувањето

Општествената оправданост на ова истражување може да се види преку следниве компоненти:

- Дефиницијата за внатрешна безбедност на Европската унија поврзана со движењата за независност
- Право на самоопределување на луѓето
- Позитивни последици од сецесијата
- Негативни последици од сецесијата

2. РАМКА НА НАЦИОНАЛИЗМОТ

Национализмот како причина за поделби и конфликти помеѓу државите, регионите и националните заедници е детално истражен во оваа глава од магистерскиот труд. Анализата на национализмот ги опфаќа поимите нација, држава и национализмот. Потоа, национализмот се елаборира преку процесот на манифестирање на моќ и дополнително, проучен е принципот на еманципаторскиот национализам.

2.1. Нација, држава и национализам

За поимот нација се присутни поголем број на дефиници кои поаѓаат од различни основи во обидот за поимно дефинирање на нациите. Антрополозите поаѓаат од идејата дека историски, племињата секогаш биле здружени во форми на племенски организации, но не секогаш тие организации биле државни, туку напротив, постојат форми на племенско здружување кои може да се перцепираат како бездржавни. Но, ако се перцепира современиот човек без националност, тогаш прашањата се задлабочуваат и се бараат аргументи за припадност бидејќи човек без нација е тешко да се замисли и да се разбере.

Гелнер го дава примерот со Шамисо, Французин кој емигрирал во Германија во времето на Наполеон и кој напишал роман за еден човек што си ја изгубил сенката: иако дел од ефектот на овој роман несомнено се должи на намерата да се истакне моралната двосмисленост тешко е да му се оттргнеме на впечатокот дека за авторот човекот без сенка е човек без нација. Кога неговите следбеници и познаници ќе го откријат неговото абнормално немање сенка, тие ќе почнат да го одбегнуваат инаку богато дарованиот Петер Шлемил.[18] Согласно тоа, човекот без нација не се совпаѓа со поставените националистички шаблони и тоа е главната причина зошто започнува да предизвикува одбивност.Примерот на Шамисо објаснува дека современиот човек е приморан да се идентификува со некоја националност исто како што мора да има еден нос и две уши за да биде прифатен

[18]Гелнер,Е. (2001), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје, стр.12.

како нормален човек, во спротивно се перцепира како своевидна катастрофа. Но, подалеку од овие ограничувачки рамки, јасно е дека да се има нација т.е., да се припаѓа на некоја нација не е нужна особина, иако низ годините случувањата (најмногу политичките) наметнаа луѓето нужно да се идентификуваат со некоја нација. Тоа е загрижувачки бидејќи ниту државите, ниту нациите не постоеле отсекогаш, а кога се појавиле несомнено е дека биле поврзани една со друга и така формирале еден уникатен мозаик на различности кој поради стремежите за освојувања се повеќе е осуден на пропаст и уништување.

Тоа го потврдува и Крафорд според кој во своето современо и темелно политичко значење концептот на нација (nation) историски е многу млад.[19] Сепак, свесни за политичките позадини кои ги користат нациите за да настанат разни поделби и сецесија, голем број на автори прават обиди да ја дефинираат нацијата и да навлезат подлабоко во нејзината суштина.

Гарсиа објаснува дека пред 1884-та година, зборот нација просто значеше збир на жители на една провинција, земја или кралство и исто така, зборот беше со значење „странец".[20] Низ годините, зборот нација го менува своето значење и во современи услови има значење на држава или поконкретно, значење на политичко тело кое признава виша власт на заедничка влада.

Според Cambridge Dictionary (2019) нација претставува земја во која голема група на луѓе живеат на исто место, водени се од влада, имаат ист јазик, исти традиции и други заеднички карактеристики.[21] Но, нацијата може да се дефинира и како група на луѓе со заеднички јазик, традиција и историја, но сепак луѓето кои се идентификуваат со таа нација да не живеат во иста земја.

Според Business Dictionary (2019) нацијата е заедница или раса на луѓе со заедничка култура, традиции, историја и (обично) со ист јазик, без оглед дали луѓето живеат на разни територии или со живеалиштата се лоцирани во една иста

---

[19] Види повеќе кај Crawford, J. (2006), *The Creation of States in International Law*, Oxford University Press, Oxford.
[20] Garcia, L. (1979), *Llengua, nacio I esta al diccionario de la real academia espanyola,* L'Avenc, Spania, pp.50-55
[21] Cambridge Dictionary. (2019), "Nation", достапно на: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nation (10.06.2019)

земја. На пример, Велика Британија е земја во која живеат главно луѓе од четири нации. Со оглед на тоа што терминот „нација“ нагласува одредена група на луѓе, со терминот „земја“ се потенцираат физичките димензии и границите на географската област и со терминот „држава“ се објаснува самоуправен правен и политички субјект.[22] Колинс додава дека терминот нација означува индивидуална земја составена од луѓе со заеднички и политички структури.[23]

Во Enciclopedia Universal е наведено дека нација е заедница на граѓани на една држава што живеат под ист режим или влада и имаат заеднички интереси, колективот на населението на една територија со заеднички традиции, аспирации и интереси и потчинети на централната власт која е одговорна за одржување на единството на таа група.[24] Народот кој живее во државата е потчинет од владеачката сила која инаку, би требало да ги застапува интересите на жителите.

Лејлор исто така го објаснува значењето на нацијата од политички карактер. Авторот констатира дека провобитното значење на зборот нација и еден од најчесто вентилираните во литературата беше политичкото. Тоа беше рамно на народ и држава во смисла на Американската и Француската револуција, рамно на она што би се нарекло национална држава, Обединети нации или на реториката на поновите претседатели од дваесетиот век.[25] Вака перцепираната нација сочинува група на граѓани чија колективна сувереност ги собира во држава чии одлики се сведуваат на политичкиот израз.

Согласно постоечките ставови и дефинициони гледишта Гелнер наведува дека двајца луѓе и припаѓаат на иста нација доколку и само доколку споделуваат иста култура, при што културата значи систем на идеи, знаци, асоцијации и начини на однесување и комуницирање. Двајца луѓе и припаѓаат на иста нација доколку и само доколку се препознаат еден со друг како припадници на истата нација. Со други зборови, нациите го прават човекот, нациите се артефакт на човековите

---

[22] Business Dictionary. (2019), “Nation”, достапно на: http://www.businessdictionary.com/definition/nation.html (10.06.2019)
[23] Collins. (2019), “Nation”, достапно на: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/nation (11.06.2019)
[24] Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana. (2003), “Nacion”, Barcelona, pp.854-855.
[25] Lalor, J. (1989), *Cyclopedia of Political Science,* New York, p.932.

убедувања, лојалноста и солидарноста. Една група луѓе (на пример жители на определена територија или група која зборува определен јазик станува нација ако и кога членовите на категоријата јасно ќе си признаат едни на други определени заемни права и должности врз основа на нивното заедничко членство во неа. Нивното взаемно препознавање ги преобразува во нација, а не некои други заеднички особини, без разлика кои и да се и ја одвојува таа категорија од неприпадниците.[26] Секоја од наведените дефиниции е прифатена и имаат свои прифатливи аргументи, но и секоја од овие дефиниции се предмет на дополнителни анализи бидејќи неопходно е да се согледа какво влијание има културата во општеството и како таа влијае врз општото прифаќање и идентификувањето со некои нации. Културата на општествата влијае нациите во различни држави да бидат различно претставувани, а истовремено влијае и врз степенот на (не)постоење на национализам.

Сублимирано, нацијата е голема група на луѓе со силни врски на идентитет - „замислена заедница“, племе во големи размери. Нацијата може да има побарување за државност или самоуправа, но не секогаш успева да ужива во реализираните барања. Националниот идентитет обично се заснова на заедничка култура, религија, историја, јазик или етничка припадност, иако се појавуваат спорови за тоа кој навистина е член на националната заедница или дури и дали „нацијата“ постои воопшто. Нациите изгледаат толку привлечни, толку „реални“ и толку дел од политичкиот и културниот пејзаж, што луѓето мислат дека тие траеле засекогаш. Во реалноста, тие се создаваат и се распаѓаат со промена на историските околности - понекогаш во релативно краток временски период, како што се примерите на Чехословачка и Југославија. Ако тоа се земе во предвид, се поставува прашањето*: зошто, националниот идентитет предизвикува такви екстремно силни чувства?.. и, зошто толку многу би биле подготвенилуѓето да „умрат за нацијата“ во време на војна?*.

Постои толкување дека поради миграцијата, повеќето современи држави во рамките на своите граници вклучуваат разновидни заедници кои ја оспоруваат

---

[26]Гелнер,Е. (2001), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје, стр.13-14.

идејата за национална хомогеност и создаваат заедница на државјанство, наместо членство во нацијата.[27] Во ерата на глобалниот транспорт и комуникација, се појавуваат нови идентитети за предизвик на „нацијата“, но повлекувањето на национализмот останува моќна сила која има за цел да им помогне на многу луѓе да останат да живеат во мир и да бидат почитувани нивните основни човечки права.

Гелнер потсетува дека Макс Вебер ја има дефинирано државата како агенција во рамките на општеството која поседува монопол врз легитимното насилство.[28] При тоа, дефинирањето на државата своите основи ги има во неколку теории:

Патријаршиски теории – претставник е Аристотел кој посочува дека создавањето на државите е на основа на три односи: однос помеѓу маж и жена, однос помеѓу родители и деца и однос помеѓу господар и роб. Од овие основни односи, се појавува домаќинството и семејството, но социјалниот развој не застанува тука. Првата заедница со повеќе домаќинства е населба, по што следи државата како највисоко ниво на самодоволност во однос на развојот. Од ова е јасно дека државата е создадена од природата. Аристотел исто така ги поврзува економските фактори со појавата на државата: развојот на семејствата доведе до зголемување на потребите што може да се задоволат само со зголемување на размената меѓу семејствата. Така,се зајакнаа врските меѓу нив, кои бараа зголемена локална концентрација, и на тој начин беше постигнат договор. Развојот на овој процес, зголемувањето на комуникацијата и размената помеѓу населбите, ги создадоа предусловите за појава на државата.

Теолошка теорија - претставник е Августин Аурелијаспоред кој природата го одредила човекот да живее во голема заедница и затоа е императив да постои заедница на луѓето т.е., да постои држава.

Идеалистички теории – претставник е Хегел според којдржавата е израз на правило, на закон и со тој закон треба да се гарантира рамноправноста и слободата на граѓаните. Државата треба да има апсолутна моќ над поединците, да им донесе

---

[27] GPF. (2017), “What is a nation”, достапно на: https://www.globalpolicy.org/nations-a-states/what-is-a-nation.html (14.06.2019).
[28]Гелнер,Е. (2001), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје, стр.8.

на граѓаните благодат и хармонија, затоа што поединците се само делови од државата. Привилегија што треба да ја уживаат сите граѓани е тотална „правичност“ за сите.

Биолошки теории - претставник е Томас Хобс според кој се објаснува државата како еден организам, чии органи имаат свои задачи и само со функционалност ќе се успее во поставените цели.

Теорија за социјални договори – претставници се Томас Хобс, Русо и Локспоред коидржавата е резултат на социјален договор. Со тезата за неповредливоста на апсолутната моќ, суверениот Хобс ги изразува интересите и потребите на делот од англиската буржоазија дека во овој период од историјата е потребна силна државна моќ.

Теории на сила – претставници се софистите Опенхајмер, Дохринг, Гумплович, итн.според кои се објаснува потеклото и природата на државата со акти на организирано насилство, освојување и угнетување. Според овие претставници социјалните групи кои се повешти да се борат со поразите на послабите групи се организираатда владеат над послабата група со што се создава држава во која послабите групи придонесуваат посилните да владеат со надеж дека ќе им овозможат услови.

*Функционалистички теории*според кои државата е организација на вршење на одредена функција во рамките на социјалниот систем што сам претставува систем на комплементарни функции.

Марксистичка теорија - која ја смета државата за историски производ.

Според Емерсонтерминот држава се користи во неколку значења. Во тесна смисла, државата е хиерархиска организација составена од носители на државна моќ.[29] Во оваа смисла, државата се спротивставува на општеството на кое се однесува неговата моќ, но државата е исто така основен субјект на меѓународните

---

[29] Emerson,R. (1960), *From Empire to Nation,* Boston, pp.87-89.

односи. Во широка смисла, државата е целото општество не само државниот апарат, државата се териториите и населението кои се под иста државна моќ.

Државата е историска креација.[30] Се јавува кога развојот на продуктивните сили на општеството ја распаѓа хомогената социјална структура на оригиналните заедници. Напредокот на продуктивните сили се засноваше на постојано растечката социјална поделба на трудот, што повторно беше од големо значење за натамошно унапредување на производните сили.

Со вишок производи и размена, односите се некомпатибилни со природата на првобитната племенска заедница - тоа се нееднаквости во поседување на материјални добра и искористување на трудот на другите луѓе. Општеството се подели на непријателски, антагонистички класи на експлоататори и експлоатирани.[31] Ова е моментот во развојот на општеството кога ќе се појави државата. Секоја држава има тенденција да се претвори од инструмент создаден за задоволување на одредени социјални потреби, односно од слуга на општеството, во господар над општеството, па дури и над самата владејачка класа. Како ќе се реализира оваа тенденција во социјално-историската практика зависи од односот на силите во општеството и од степенот до кој одредена класна наредба мора директно да се потпира на силата и авторитетот на државната принуда во виталните прашања на неговото постоење.

Службата на државата кон интересите на народот е барем индиректна во форма, а не директна. За успешно да се заштити и консолидира постојниот поредок, државата мора да биде во позиција да одлучи што е во интерес на тој ред, а што не. Ова веќе создаде можност за недоследности, па дури и противречности меѓу толкувањето на државата за општите социјални потреби и потесните интереси и барања на владејачката класа.[32] Конечно, целата државна активност и самата државна организација имаат правна форма и рамка. Правото е неопходен и постојан инструмент на државната политика. Со нормализирање на социјалните

---

[30] Fromkin,D. (1981), *The Independence of Nations,* New York, p.212.
[31] Види повеќе кај Emerson,R. (1960), *From Empire to Nation,* Boston.
[32] Geertz,C. (1962), *Old Societies and New States,* New York.

односи и сопствените активности, државата поставува ограничувања на произволно користење и злоупотреба на социјалната моќ. Но, *дали во пракса тоа функционира во современите држави и како државната моќ се поврзува со национализмот?*

Национализмот се дефинира како политичка идеологија во чие средиште е сместена нацијата како врховно добро.[33] Национализмот претставува општествено-политичко и културно движење на граѓанските класи кои што се бореле за будење на националната свест, за заштита на националните права и за создавање на национална држава.[34] Национализмот е начин на размислување што вели дека некои групи на луѓе, како што се етничките групи, треба да бидат слободни да владеат сами. Националистите сметаат дека најдобриот начин да се случи ова и да се избегне контролата или угнетувањето од другите е секоја етничка група да има своја нација.

Во поекстремни случаеви национализмот претставува идеолошки и политички израз на затворањето, самодоволноста и култот на сопствената нација што се карактеризира со национал и со потценување на правата и вредностите на другите нации.[35] Според Киш (2003) ако поединецот, во рамките на општествениот проект, не е во состојба да се „изрази“, или ако тој општествен проект не му оди од рака, не го стимулира или го спречува како како индивидуа, т.е. не му дозволува да дојде до својот ентитет, тој е приморан својот ентитет да го бара вон идентитетот и вон т.н. општествена структура. Така тој станува припадник на една група која си ги поставува, барем навидум, задачата и целта на проблемите од епохална важност: опстанокот и престижот на нацијата или нациите, зачувувањето на традициите и националните, фолклорните, филозофските, етичките, книжевните и други светости.[36] Навидум, индивидуалците кои шират национализам не се опасни и не им се придава големо значење. Но, ако подетално се навлезе во проблемот се доаѓа до заклучокот дека токму индивидуалните

---

33 Kamenka,E. (1976), *Nationalism,* London, p.88-89.
34 Smith,A.D. (1981), *The Ethnic Revival,* Cambridge, p.101-102.
35Види повеќе кај Breuilly,J. (1982), *Nationalism and the State,* Manchester.
36 Киш, Д. (2003), “ За национализмот”, достапно на:https://okno.mk/node/4949 (18.06.2019)

перцепции кои се ширaт создаваат групи кои конструираат националистички идеологии поради кои страдаат цели држави, региони.Несомнено, национализмот значи и манифестирање на моќ.

2.2. Манифесирање на моќ

Во услови на демократија, етничките заедници се слободни да говорат на својот јазик и да ја негуваат својата култура. Но, кога национализмот се развива до мерка до која не може да се контролира лесно, тогаш доаѓа до манифестирање на моќ. Манифестирањето на моќта во поглед на национализмот наједноставно може да се елаборира како непосакувана активност во која се величи една група (најчесто мнозинска етничка група) на сметка на помалите етнички заедници, малцинствата.

Манифестирањето на моќта значи и угнетување, напад врз чувството на припадност, одбивање на групи кои национално не се поклопуваат и идентификуваат со угнетувачот. Несомнено, манифестирањето на моќта нема продуктивни резултати.

Гелнер го дава примерот со Руританија. Во деветнаесетиот век се случила експлозија на населението во исто време кога во некои други области на Царството Мегаломанија се случувала забрзана индустријализација. Руританските селани биле принудени да бараат работа во индустриски поразвиените делови и некои успеале во тоа, во страотните услови кои преовладувале во тоа време. Бидејќи заостанатите селани говореле неразбирлив, тешко пишан или учен јазик тие ги работеле посебно тешките работи во градовите во чии валкани предградја се доселиле.[37] Руританците биле асимилирани во доминантниот јазик на Мегаломанија и иако навидум животните можности на поединците биле добро развиени и немало потреба од жесток руритански национализам, сепак тоа се

[37] Гелнер, Е. (2001), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје, стр.88-89.

случило. Биле присутни мотиви и чувства кои се жестоко изразени за национална преродба. Била осудувана бедата и запоставувањето на родните долини, а биле истакнувани рустичните доблести кои се уште биле одржани во нив. Била осудувана дискриминацијата на која биле изложени нивните сонародници како и општата отуѓеност од нивната изворна култура. Руританците проповедале против овие наметнати стеги велејќи дека врз нив се манифестира моќ и им се наметнуваат разни зла и кога се создале меѓународни услови за тоа, Руританците се стекнале со независност.

Хобсбаум објаснува дека карактеристичните националистички движења од доцниот дваесетти век во основата се негативни, односно, поскоро разделувачки. Оттука, инсистирањето на етничките и лингвистичките разлики при што едното или двете биле комбинирани со религијата. Во една смисла тие можат да бидат сфатени како застапници на малите национални движења против Хабзбуршката, царската или Отоманската империја што ќе рече против она што историски беше сфатено како застарен модел на политичка организација во името можеби на модел со политичка современост, национална држава.[38] Марти констатира дека групите и посебно малцинствата што живеат во конфликт често одбиваат приод или толеранција од другата страна. Затворената природа на нивното спротивставување без која тие не можат да ја продолжат борбата би била заматена. Во одредени групи тоа може да биде дури и дел од политичка мудрост да можат да се видат непријатели со цел да се задржи единството во групата ефективно и групата да остане свесна за ова единство како нејзин витален интерес.[39] Авторот објаснува дека постојат многу примери од етничко националистички карактер кои објаснуваат како со манифестирање на моќ врз другиот се проширува национализмот и така, предизвикува деструктивно однесување поради напаѓање и потиснување.

Сличностите со некои поново етнички националистички феномени се евидентни, посебно таму каде што тие се поврзани или сакаат да си ги обноват врските со групно-специфичната религиозна вера – како меѓу христијанските

[38]Хобсбаум, Е. (1993), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје, стр.238.
[39] Marty, M. (1988), "Fundamentalis as social phenomen", *The American Academy of Arts and Sciences",* Vol.42, No.2, pp.15-29.

Ерменци кои се спротивставени на муслиманските азербејџански Турци или во поновата и забележана фаза на ликудскиот ционизам во Израел, толку различен од агресивниот секуларизам, па дури и антирелигиозната идеологија на основачите на движењето.[40] Во најекстремни случаи, кога политичкиот национализам ја претставува татковината како света, ентитетот, лојалноста кон нацијата станува еднаков со верската должност, а луѓето кои се различни и кои одбиваат да се потчинат на овие политички побарувања се таргетираат како еретици и предавници, „непријатели на народот“. Онаму каде што националистичкиот жар е најсилен, индивидуалната и групната слобода може да бидат потполно задушени. Исто така, во вакви случаи, најчесто е дозволена само една политичка партија, партија која наводно ја отелотворува волјата на народот и при тоа сите форми на изразување и сите форми на здружување(од синдикатите до професионалните здруженија), мора внимателно да се следат и да се интегрираат во земјата.

Станува јасно дека национализмот несомнено се поврзува со манифестирањето на моќ без оглед дали моќта е воена, угнетувачка или еманципаторска. При современи услови, кога голем дел од државите се соочуваат со проблем на сецесија, токму еманципаторскиот национализам е присутен, а често треба долго време за истиот да се препознае.

2.3. Принцип на еманципаторски национализам

Идејата за нацијата како политичка единица отсекогаш била поврзана со колективната еманципација и демократија, барем уште од атинската демократија.Но, *дали во државите владее принцип на еманципаторски национализам*?. Несомнено, присутна е терминолошка разлика помеѓу термините еманципација и ослободување. Теориите на еманципација во современите држави во својата суштина од аспект на нациите, се стремат кон тоа да постигнат промена на позицијата на нациите во рамките на општествата. Теориите за

[40] Ibidem, p. 23-27

националистичкото ослободување целат кон трансформирање на наметнатите социјални рамки.

Целта на револуцијата во државите е да се постигне ослободување, додека целта на идентитарната политика е да се постигне еманципација. Еманципацијата, доколку е насочена кон себеси, во голема мера им противречи на вистинските револуционерни цели на државите.

Идентитарната политика претполага универзалност заедничка за сите членови на одредена угнетувана група.Идентитарната политика ја предводи борбата за еманципација на одредена група обединета под споделен идентитет, но истовремено и го наметнува тој идентитет. Со таквото наметнување борбата за еманципација на одредена нација може да послужи како средство за отпор и еманципација, но на крајот ја оспорува социјалната метаморфоза неопходна за вистински револуционерни промени.[41] Целта на еманципацијата е слобода на идентитетотдодека ослободителното движење има револуционерна нишка и бара слобода на само-определување и само-трансформирање.[42] Со други зборови, идентитарната политика повлекува борба против општествената подреденост, со цел еманципирање на угнетениот идентитет, но не и борба насочена кон трансформација и само-елиминација на идентитето[43] Во моментот кога идентитетот ќе се утврди и еманципира, истиот станува доминантен.[44]

Револуционерната политика може да започне со еманципација на идентитетот, бидејќи револуционерните движења, според Негри и Хард, почнуваат со борба против угнетувањето на одреден идентитет, но не смеат да завршат таму. Негри и Хард објаснуваат: „Црнечкиот национализам во САД, на пример, инспириран од анти-колонијалната борба и целта да се постигне национално

---

41 Deutsch,K. (1966), *Nationalism and Social Communication,* New York, pp.113.
42Види повеќе кај Baher, B. (2015), Comparing Two Puzzles. In *Diasporas and Home Conflicts,* Ashgate, Burlington,pp.255-269.
43Види повеќе кај Mayrand – Thibert,J. (2018, "Political Theory on the Rise of Nationalism:An Emancipatory Ideology in the 1960s", достапно на: https://mjps.ssmu.ca/2018/02/23/nationalism-as-liberation-an-emancipatory-ideology-in-the-1960s/ (22.06.2019)
44 Engage. (2018), "What Kind of Nationalism Do We Need Today? Exploring Tagore on Nationalism", достапно на: https://www.epw.in/engage/article/what-kind-nationalism-do-we-need-today-exploring (22.06.2019)

ослободување, ретко се конфигурира во територијален контекст туку се насочува кон суверeност на расниот идентитет, што од друга страна повлекува издвојување и само-определување, контрола над економијата на заедницата, одржувањето на редот и мирот во заедницата и така натаму. Метафората за нацијата, се однесува на издвојувањето на заедницата од општеството како целина и претполага конструкција на независна нација. Ваквите форми на национализам, спротивно на мултикултурната борба за признавање на правата, претставуваат борбени формации во постојано бунтовништво против структурите на подреденост. Овие форми сепак на крајот ја зајакнуваат фиксираноста на идентитетот. Секој вид на национализам претставува дисциплинска формација која наметнува покорност кон правилата на идентитетот, одржувајќи ред во однесувањето на членовите на заедницата и нивното издвојување од другите“.[45]

Анализирајќи ја суштината на еманципаторскиот национализам важно е да се истакне дека задачата на идентитарната политика е да се воочи насилството и подреденоста, да се спротивстави на истите и да се бори за еманципација, но потоа не смее да му се наврати на еманципираниот идентитет и да заглави со истиот. При тоа, за да биде револуционерна, идентитарната политика мора да продолжи да се движи напред. Важно е дека задачата на ослободителното движење го спречува уништувањето на револуционерното движење и ја продолжува бунтовничката функција на идентитетот, спроведувајќи ја идентитарната политика до револуционерниот проект: нејзина само-аболиција.

[45]Sithole, N. (1958), *African Nationalism*, Oxford University Press, Oxford, p.37 .

3. Историски корени на каталонскиот национализам

Со цел подетално да се навлезе во темата која се истражува, во оваа глава од магистерскиот труд истражени се историските корени на каталонскиот национализам. Со истражувањето се опфатени каталонскиот пат од диктатура до демократија, шпанскиот устав од 1978-та година и статусот на автономија од 1979 година.

3.1. Од диктатура до демократија

Каталонија има долга и богата историја и култура, како и самата Шпанија. Оваа историја е исполнета со различни нивоа на политичка, правна и економска независност за Каталонија, како и исполнета со голем број на борби и сојузи со моќни соседи, исполнета со влегување во синдикатите и напуштање на синдикатите, војни и преговори и зајакнување и слабеење на каталонскиот идентитет. Каталонските националисти често во аргументите за независност ги наведуваат овие историски настани и на тој начин ја потенцираат долгата традиција на посебниот етнички идентитет на Каталонците со која се одделуваат од Шпанците.

Историски, Каталонија се појави како посебна и дефинирана територија во 12-от век и стана дел од Шпанија во15-ти в. со бракот на кралот Фердинанд и Изабела од Кастилја. Од тој период, регионот постепено се интегрираше во шпанската држава. Во средниот век, Каталонија беше економски силна, и тоа е особено беше позната како голема поморска сила во Средоземното Море. Нејзиниот силен економски развој особено е истакнат со бранот на индустријализација во 19-от век. Периодот исто така се совпаѓа со силната ренесанса на каталонската култура. Иако Каталонија постои со векови како посебен ентитет, идеологијата на Каталонците во однос на национализмот се разви околу 19-от век, кога модернизацијата и економскиот напредок целосно го трансформираа каталонското општество.

Низ годините, културната и политичката свест на Каталонците се повеќе и повеќе растеше, како и подемот на каталонскиот национализам како организирано политичко движење. Тоа беше основа за сите понатамошни барања за независност.

Регионализмот како таков, уште од самите свои историски почетоци е контроверзен, стравот од нерамномерното развивање на државата, како и можноста за отцепување на одредена територија од својата матична држава се секогаш присутни. Но, проблемите на граѓаните во секоја држава, се решавале и секогаш најдобро би се решавале на локално ниво, од самите жители на одредено подрачје или во случајов, регион.[46] Случајот со Шпанија не е така едноставен, регионализацијата во оваа држава има извршено и длабоки поделби врз шпанската држава и општество. Сепак, токму регионализмот во оваа држава, може на најдобар начин да ги покаже, предностите и слабостите од воведувањето на региони во една земја.

Шпанското општество, во текот на 20 век, успеало да смени неколку системи на државно уредување, од монархија, до република, и од диктаторство пак кон сега веќе уставната монархија. Како одговор на барањата на Каталонија и каталонците, доделена им е ограничена автономија во 1913 година, укината во 1920 година и повторно доделена за време на втората шпанска република, кога "генералитатот" (средновековна каталонска институција) бил вратен и воспоставен како орган со кој би се управувал тој регион.[47] Всушност уставот од 1931 година, предвидувал територијална поделба на цела Шпанија во автономни региони, кои никогаш не биле целосно остварени освен во Каталонија, Баскија и делумно во Галиција, процесот на децентрализација на државата бил спречен од страна на шпанската граѓанска војна која што избувнала во 1936 година, и со победата на бунтовничкките националистички сили под Франциско Франко. За времетраењето на диктаторскиот режим, централизмот бил дури и насилно спроведуван како начин за зачувување на „единството на шпанската нација", а комунизмот и

[46] Goikoetxea, J. (2013), *Ethnopolitics:Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen's University, Canada, pp.111-119.
[47] Види повеќе кај Tilly, C. (2007), *Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge.

атеизмот биле сметани за главни закани.[48] Важно е дека фашистичките обиди за борба против сепаратизмот се проследени со спорадична репресија, а нивната тешка супресија на јазичните и регионалните идентитети биле причина за да се предизвика контра ефект т.е.,барањата за демократија станале испреплетени со барањата за признавање на една плуралистичка визија на шпанската национална припадност.

Смртта на Франко во 1975 година довело до враќање на демократијата во форма на уставна монархија во Шпанија и го донесе триумфот на каталонистичко-националистичката партија на Јорди Пуцол (Jordi Pujol) во Каталонија, што предизвика непрекинливата пропаганда подхранливо да го фаворизира и оправдува сепаратизмот.[49] Децениите по уривањето на диктатурата на Франко биле период на длабока реформа на политичко и економско пол[50] Новиот Устав (1978) и пристапувањето во Европската унија се можеби најзначајните, но имало огромен број други круцијални промени, како на пример напорите на државата за благосостојба и убедлива економска либерализација. По долгата криза (1975-1984), реформите доведле до постојан економски развој. Во меѓувреме, Пујол (Pujol) спровел политика за повторување на конфронтацијата со шпанската држава.

Историски, овие информации се потврдуваат преку анализа на неколку значајни историски настати.

Прва важна година во каталонската историја на 20 век беше во 1931 година. Шпанскиот парламент тогаш дозволува организација на автономни региони во рамките на шпанската држава од страна на провинциите со заедничка историја, култура и економија. Согласно тоа доделена и е автономија на Каталонија. Така, во раните 1930-ти се формираа два регионални автономни региони – Баскија и Каталонија. Во согласност со шпанскиот Устав од 1931 година (член 11), специјални автономни региони биле организирани во рамките на Шпанија врз основа на

---

[48] Види повеќе кај Goikoetxea, J. (2013), “Nationalism and democracy in the Basque Country”, *Ethnopolitics*, Vol.12, No.3, pp. 268–289.
[49] Tortella, G. (2017), *From Dictatorship to Democracy,* Palgrave Studies in Economic History, Spain, pp.189-278.
[50] Види повеќе кај Comerford,D., Myers, N., and Jose,V. (2017), “Aspectos comerciales y fiscales relevantes para evaluar las consecuencias económicas de una hipotética independencia de Cataluña”, *Revista de Economía Aplicada*, 64, vol. 12, pp. 85–130.

области со заедничка историја, култура и економија. Секој предлог статут за автономија во тоа време требаше да биде одобрен од шпанскиот парламент. Интересно е тоа што тогаш само Каталонија ја искористи оваа можност, додека Баскија и Галиција ги предложија своите автономни статути во 1936 година, но Шпанската граѓанска војна (1936-1939) ги направи истите невозможни да влезат во сила.

Со усвојувањето на Статутот за автономија на Каталонија (1932), новоформираниот каталонски генералитат доби административни одговорности, но не и законодавна моќ. Овој период беше почеток на длабока поделба во шпанското општество и држава, конфликти меѓу десната и левата, националистите и комунистите, монархистите и републиканците. Како кулминација на овие спротивставени визии и желби за иднината на Шпанија, избувна брутална граѓанска војна во Шпанија (1936-1939). Каталонското прашање веќе беше едно од разгорливите проблеми во Шпанија во тоа време и доведе до граѓанска војна. Со победата на генералот Франциско Франко (републиканец) тој период на Шпанија заврши во 1939 година и со тоа се спречија понатамошни обиди за регионализација на шпанските провинции. Со тоа престана самоуправата на Каталонија и скоро четири децении (фашистичка) диктатура започнува во Шпанија.

Во цела Шпанија, во тој период се кршат основните човекови права и се укинуваат демократските институции. Во шпанската граѓанска војна и после тоа, околу 100.000 луѓе беа испратени во затвори и работни логори и околу 150.000 во концентрациони логори. Загинаа 54.000 до 59.000 Каталонци, 60.000 станаа неспособни поради тоа што беа ранети во војната, а од 60.000 на 70.000 луѓе емигрираа.

Како последица на тоа, Каталонија беше упориште на републиканците во Шпанската граѓанска војна, проследено со силна одмазда против Каталонците од Франко. Во земја во која традиционално се користеле три јазици (кастилски шпански, каталонски и баскиски) и различни јазични дијалекти, Франко во тоа време забранува какви било регионални културни (и јазични) разлики. Диктаторското владеењето на генералот Франко, многу Каталонци го сметаат за

„најтемен период во историјата на Каталонците“. Во тој период доаѓа до целосно потиснување, меѓу другото на каталонскиот групен идентитет и култура. Забрането е во тоа време Каталонците на децата да им даваат традиционални каталонски имиња, презимињата на каталонците биле кастифицирани и само кастилски шпански се предавало во училиштата. Забрането било користење на каталонското знаме, уништени биле историски споменици, затворени биле историските институции и биле отстранети сите натписи на каталонскиот јазик.

Индивидуалните и групните човекови права биле систематски и сериозно повредувани се до смртта на Франко во 1975 година и почетокот на државната демократизација кон крајот на 1970-тите. Последиците и траумите за повеќето Каталонци беа сериозни и трајни, а се чувствуваше незадоволство од историските неправди за кои се очекуваше да избледат со времето. Позитивната работа во овој период беше што Каталонија претрпе силен економски развој уште од 1960-тите, особено во однос на индустријализацијата како и развој во поглед на туризмот. Овој факт подоцна им даде дополнителна самодоверба на Каталонците и чувство дека економски се доволни силни да живеат самостојно, без остатокот од Шпанија.

Кризата во 2007 година доведе до прашање на отворено и отворено усвојување на сепаратизмот како предвидена цел на претходната и наводно умерена националистичка партија на Пујол (Пујол се повлече во 2003-та година), а сега е под водство на Артур Мас (Artur Mas).

Во меѓувреме, каталонската сепарастистичка идеологија имаше слаби резултати и гласањето за сепаратистичко ниво остануваше под 50 проценти. Чудната позиција на сепаратистите, чии исцрпувачки влади зависат решително од заемите на шпанските влади за кои тие тврдат дека се вознемирувачки, кои се прогласуваат себеси за длабоко „европски“, но знаат дека одвојувањето од Шпанија би значело заминување од ЕУ, и кои зборуваат во име на цела Каталонија, но не може да добијат доволно изборна поддршка и длабоко се поделени меѓу себе, ги принуди да формираат сојуз со раб-партија која сака отцепување, но исто така сака да ја напушти ЕУ и да го укине капитализмот.[51] Настанатиот сојуз колку и да

[51] Види повеќе кај Borrell, J. (2015), *Las cuentas y los cuentos de la independencia*, Catarata, Madrid.

изгледа чуден резултирал со создавање на парализирана влада која има за главна цел да спроведе нелегален референдум со кој би се реализирала големата визија, а од друга страна тој референдум не би бил признат ниту од страна на Шпанија, ниту од страна на земјите членки на Европската Унија.

3.2. Шпанскиот устав од 1978 година

Регионите, кои постојат во оваа држава, во модерна смисла на зборот, се воведени со уставот од 1978 година, по смртта на диктаторот Франко. Причината за воведување на регионите во Шпанија, може да се бара од една страна, во желбата за брз економски развој на граѓаните и децентрализација на, во тоа време премногу централизираната држава. Но, од друга страна пак, кралот Хуан Карлос, препознавајќи ги и согледувајќи ги историските прилики и желбата на одредени делови од државата за независност, на некој начин го пронашол вистинското решение, а тоа е преку воведување на региони и давање на одреден степен на автономија на секој од нив, како што впрочем се истите наречени, автономни заедници.[52] Автономните заедници во Шпанија се седумнаесет на број, а одреден дел од нив се воспоставени со цел да се зголеми економскиот раст, но некои од нив постојат со цел давање на поголем степен на автономија која што би требало да се задоволи желбата за независност во одредени делови од држвата. Шпанската држава веќе подолг период има проблеми со барањата на поедини делови од нејзината територија, за независност. Тука најпрво мора да се спомене, Баскија каде што веќе долг период на мирен но, и на доста крвав начин, баскискиот народ се бори за независност, следна е Каталонија, која што со својата економија доста придонесува за економската состојба на целата држава.[53]

Во голем дел, се работи за лингвистички региони, региони каде што шпанскиот или кастилијански јазик, не е во мнозинство, и се разбира, тие региони,

[52]Види повеќе кај Goikoetxea,J. (2013), *Ethnopolitics:Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen's University, Canada, pp.111-119.
[53] Goikoetxea, J. (2013), "Nationalism and democracy in the Basque Country", *Ethnopolitics,* Vol.12, No.3, pp. 268–289.

согласно уставот и законите на шпанската држава уживаат голем степен на автономија.[54] Уставот донесен во 1978 година несомнено претставува одговор на централизираната држава како и потиснување на малцинствата во шпанската држава од страна на Франко. При тоа, воведувањето на автономните заедници е начин на зачувување на единството на државата, преку деволуција или пренесување на моќите на централната власт кон автономните заедници и нивната загарантирана автономија. Шпанија во периодот пред уставот од 1978 година, не само што била централизирана држава, туку сите обиди за нејзино демократизирање или пак за некакви права на малцинствата, биле сериозно потиснувани од страна на централната власт, додека пак регионализација не била ни предмет на размислување.

По смртта на Франко, шпанското општество и државата започнаа да се демократизираат и Шпанија е позната како модерна и стабилна европска држава. За разлика од СФРЈ, десет години подоцна, Шпанија го започна процесот на демократизација многу повнимателно, беа направени големи напори да не се случат нови конфликти и да не дојде до насилство меѓу етничките групи. Овие претпазливи обиди се присутни заради траумите од граѓанската војна во Шпанија бидејќи случувањата сѐ уште беа свежи во сеќавањата на луѓето.

Една од најкритичните точки на идниот шпански устав беше поврзана токму со „каталонскиот проблем“, но и со општото признавање на различните културни групи во Шпанија. Уште во 1977-та година се организираа демократски избори за шпанскиот парламент и седумчлениот совет, т.н. „Татковците на Уставот“; требаше да се подготви нов Устав. Централните власти потсетуваат дека помеѓу тие таканаречени татковци имало двајца Каталонци.

По референдумот Шпанците предложија нови уставни решенија, новиот Устав на Шпанија стапи на сила наскоро. Во 1978, според член 2 од Уставот на Шпанија се наведува, меѓу другото, дека „Уставот се заснова на нераскинливо

[54]Види повеќе кај Goikoetxea,J. (2013), *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen’s University, Canada, pp.111-119.

единство на шпанската нација, заедничката и неделива татковина на сите Шпанци, признава и го гарантира правото на самоуправа на националностите и регионите, од кои се состои и солидарноста меѓу членовите. Тука треба да се забележи правно-лингвистичката финеса што ја дефинира Шпанија како „нација“ и Каталонците, Баскијците, Галите и другите како „националности“.

„Националностите“ во тоа време формираат уникатна „шпанска нација“. Покрај тоа што „шпанската нација е неделива“, според Уставот, шпанската армија има право да го заштити територијалниот интегритет на Кралството (член 8). Конечно, во овој контекст, одредбата на чл. 472 од Кривичниот законик на Шпанија според која отцепувањето (декларатор за независност на национална територија) е кривично дело изедначено со бунтот.

Во однос на територијалната организација на Шпанската држава според Уставот од 1978 година, релевантната чл. 137 од шпанскиот Устав, овој напис воведува посебна територијална поделба на: „самоуправни општини“, провинции и автономни заедници. Шпанскиот устав ги наведува националностите и регионите што можат да воспостават „автономни заедници“. Така, во наведениот напис се вели дека „провинциите на споделени историски, културни и економски карактеристики, островските региони и провинциите со историски регионален статус „можат да воспостават автономија и„ автономни заедници “. „Единствотото“ на шпанската нација и „автономијата“ стануваат темел на шпанското правило.

Веќе следната година, индивидуалните региони се усвоени врз основа на Уставот од 1978 година во однос на статутот за автономија.

Шпанија во Европа се смета за „успешна држава во одржувањето на својот идентитет како единствена земја“, меѓутоа, не се прави осврт на прашањето за националноста, која стана критична и која со децении доминира во уставната расправа. Имено, статутите за автономија се сметаат за „успешна мешавина на регионализам и федерализам со превласта на централната власт.“ Но, во пракса, ситуацијата беше прилично сложена.

3.3. Статутот на автономија од 1979 година

Идеите за давање на одредена политичка автономија на Баскија, Галиција како и Каталонија, не биле нови, односно постоеле уште за време на втората шпанска република, во периодот пред граѓанската војна. Втората шпанска република е доста значајна со тоа што, во 1931 година, со донесувањето на нов устав, не само што им била дадена автономија на регионите погоре споменати но, биле воведени, и доста модерни и значајни реформи за шпанското општество, под водство се разбира на лево ориентираната власт.[55] На прво место се наоѓа, правото на жените на глас, бил воведен граѓанскиот брак, разводот, исто така било воведено задолжително, секуларно образование за сите.[56] Во шпанското општество, во кое што доста долго доминирала католичката црква, овие реформи биле од големо значење, со тоа што за прв пат, биле воспоставени корените на модерната шпанска држава. Се тоа, навидум падна во заборав по поразот на републиканците во граѓанската војна, но демократската транзиција која следеше по смртта на диктаторот, се сметаше и сеуште се смета за пример, за една држава на патот кон демократијата. Патот е долг и проследен со значајни настани, но сепак предизвикува низа немири и го отвора прашањето на влијанието не само врз Шпанија туку и многу подлабоко и подалеку.

Новата Шпанија, свесна за историските искуства од минатото, за културните идентитети и аспирации, со создавањето на политичката регионализација, на некој начин успева да го заштити единството на државата и се разбира, да го забрза економскиот развој на секој од востановените региони. Новиот устав на оваа држава, не го содржи зборот "федерално" во ниту еден од своите членови ниту пак во законите донесени од страна на државата. Тој го признава и гарантира правото на самоуправа на националностите и регионите и се разбира солидарноста помеѓу сите нив.[57] Мора да се спомене и фактот дека постои извесна разлика помеѓу

---

[55]Види повеќе кај Goikoetxea,J. (2013), *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen's University, Canada, pp.111-119.

[56]Goikoetxea, J. (2013), "Nationalism and democracy in the Basque Country", *Ethnopolitics,* Vol.12, No.3, pp. 268–289.

[57]Види повеќе кај Goikoetxea,J. (2013), *Ethnopolitics:Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen's University, Canada, pp.111-119

таканаречените „историски” заедници, како Баскија, Каталонија, Галиција и Андалузија, и останатите автономни заедници креирани со уставот од 1978 година, „историските” заедници, се тие кои што први добиле повеќе функции, вклучувајќи ја и способноста на регионалните претседатели да го изберат времето односно тајмингот на регионалните избори.[58] Како друг пример може да се наведе и тоа што Баскија, Навара и Каталонија имаат и свои полициски сили, за разлика од останатите автономни заедници кои што немаат такви овласувања. Заедниците во Шпанија, имаат мошне голема автономија, со тоа што тие се одговорни за законодавните и управните работи, секоја автономна заедница се води и управува според статутите на автономија кои обично имаат форма на своевиден устав, за основање и организација на автономната влада, изборните правила, поделбите на надлежностите помеѓу различните нивоа на власт и други регионални специфични одредби како што се заштитата на културните и јазичните одлики на одредени автономни заедници. Според ова, Шпанија е демократија со две нивоа на управување, централно и регионално, кои што уживаат уставно утврдени, одвоени надлежности и институции.[59] Се поставува прашањето на автономноста.

Автономните заедници, воспоставени во оваа држава, ја создаваат идејата, или мислењето за тоа дека Шпанија е една од најдецентрализираните држави во светот. Шпанската држава е независна и суверена држава и овластувањата дадени на неа се идентични со оние на било која друга суверена држава. Таа има ексклузивна контрола во текот на заедничката економија и даноците, надворешната трговија и надворешните работи, основното заедничко законодавство и администрацијата, правдата, вооружените сили, имиграцијата и патарините, се тоа во параметрите на Европската унија. Од концептуална гледна точка, една од целите на таканаречениот „автономен систем” е да се избегне генерализираната употреба на терминот „регион”.[60]

---

[58]Goikoetxea, J. (2013), “Nationalism and democracy in the Basque Country”, *Ethnopolitics,* Vol.12, No.3, pp. 268–289.

[59]Види повеќе кај Goikoetxea,J. (2013), *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen’s University, Canada, pp.111-119.

[60]Goikoetxea, J. (2013), “Nationalism and democracy in the Basque Country”, *Ethnopolitics,* Vol.12, No.3, pp. 268–289.

Се доаѓа до заклучокот дека конфликтите се појавуваат како резултат на постојните централистички или нецентралистички перспективи на државата и согласно тоа регионите оствариле во минатото и уште се стремат кон тоа добивање на предности и придобивки во насока на виден развој на шпанската држава, носе поставува прашањето*дали тие предности би биле доволни за зачувување на единството на шпанската држава?.* Со референдумот за независност во Каталонија, не се отвора само прашањето за тоа дали независна Каталонија би предизвикала верижна реакција низ цела Шпанија, туку го отвора и прашањртo*каков би бил ефектот од референдумот за независност на Каталонија за шпанската држава, но и воопшто пошироко низ Европа*.

3.4. Каталонскиот идентитет и барањата за независност

Статутот за автономија на Каталонија (Estatuto de Autonomía) беше донесен во 1979 година. Со овој акт се утврдуваат каталонскиот парламент, Претседателот и Владата во Каталонија (Generalitat de Katalunya). По Каталонија, слични референдуми за автономија и усвојување статут на автономија следи во другите шпански региони. Инаку, автономните заедници немаат исти карактеристики, но имаат различни овластувања и нивоа на автономија. На пример, во Статутот автономите на Каталонија, Баскија, Андалузија и Галиција се признати како специјални „историски заедници“ во рамките на Шпанија, и како такві уживаат многу поголем авторитет над сите други автономни заедници во Шпанија, и тоа не доби одобрување во шпанскиот политички живот.

Иако автономните заедници се аналогни на сојузните држави и иако Шпанија сака да се смета за една од најцентрализираните држави во светот, важно е да се потенцира дека Шпанија не е федерално регулирана држава, туку високо децентрализирана унитарна монархија. Шпанија стана всушност „полу-федерална повеќејазична држава“. Затоа некои луѓе го нарекуваат шпанскиот систем т.н. „официјално, со деволуција федерализам“. Официјално, со Уставот од 1978 година, Шпанија стана парламентарна уставна монархија со кралот како претседател. Иако, според тоа, Уставот има многу сојузни елементи и де факто предвидува

федерализација на Шпанија со воспоставување автономни заедници, не постои намерно споменување на поимот федерации или автономнитзаедници како „составни единици“.

Шпанскиот систем е дефиниран и како „заминување од традиционалната унитарна држава“, но и на оние што се делумно децентрализирани (на пример, Велика Британија, Данска или Финска) или различна од класичните федерални земји, Шпанија е најблизу до Италија, различно по тоа што гарантира асиметрија на региони во текстот на самиот Устав (што Шпанија не го наведува).

Шпанија е наречена и „држава на автономија“(Estado de las Autonomías). Причините се, секако, политички по природа и се поврзани со сложени и многу чувствителни политички можности во шпанското општество и државата. „Територијалната организација“на Шпанија не беше спомената во Уставот на прво место, за да се избегне употребата на концептите „федерална“или „унитарна“ затоа што поради ваквите „детали“, различни политички групи би можеле целосно да го попречат донесувањето на текстот и второ, затоа што развојот на шпанскиот територијален модел, всушност, сè уште не беше договорен во 1978 година, дури и во најголем дел.

Десничарските политички партии и „Франкистите“, како што се очекуваше, секогаш се спротивставуваа на концептот на „националност“ затоа што тие го сметаа како „легитимирање на сецесионистичките барања“ . Покрај унионистите, привилегирање на одредени автономни заедници и овој систем на асиметричен „квази-федерализам“ не е по волја на оние автономни заедници на кои им биле дадени помали права. Во Шпанија, така, постои континуирана поделба во однос на симетријата, каде асиметрите на автономните заедници се спротивставуваат на поборниците за примена на директна симетрија. На пример, како отстапка за централистите иако може да изгледа контрадикторно, тој е централниот, најголемиот, најбројниот и политички најмоќниот регион. Кастилја е поделена на серија скоро измислени, во секој случај, „историски непостоечки региони.” Кога станува збор за власт, под чл. 149 на Уставот, централниот орган има ексклузивна надлежност за триесет и две области (на пр. меѓународни односи, одбрана, судство,

трудово законодавство, граѓанско законодавство, имиграција, одбрана на шпанска култура, итн.), додека на автономни заедници им се дава овластување во дваесет и две области (на пр. самоуправа, туризам, спорт, пристаништа, риболов во реки, заштита на културни и регионални споменици, локална економија, земјоделство и добиток, промоција на култура, здравство и хигиена, итн.) Во Шпанија денес има вкупно седумнаесет вакви автономни заедници, педесет се провинции и две се автономни градови (Сеута и Мелила). Официјален јазик во Шпанија е Кастилијан (шпански), и автономните заедници на нивната територија може да назначат друг јазик како официјален, покрај шпанскиот. Само шест автономни заедници (Баскија, Навара, Каталонија, Валенсија, Балеарските острови и Галиција), врз основа на автономни статути, ги имаат прогласено за официјален нивните јазици заедно со шпанскиот и изјавуваат дека заштитата на нивниот регионален јазик е легитимна задача на државата.

Унапредувањето на каталонскиот јазик стана, меѓу другото, централен дел на регионалната политика на Каталонија. Каталонските власти сметаат дека каталонскиот јазик е за секој што живее и работи во Каталонија и при тоа каталонскиот јазик е еден од клучните елементи на диференцијацијата на Каталонија од остатокот на Шпанија. При тоа политиката за каталонскиот јазик е клучен елемент за интегрирање на населението. На овој начин, населението во Каталонија нема да биде поделено по етничко-јазични линии, а каталонската политика би се движела за интеграција и градење на националниот проект на Каталонците.

4. Рамка на сепаратизмот

Во обидот да се објасни што се случува со државите и кои се причините за честите стремежи на етничките заедници да се одделат и да прогласатнезависност, отфрлајќи го дотогашното влијание, особено значајно е да се дефинира сепаратизмот и да се сознае неговото суштинско значење. Во оваа глава од магистерскиот труд детално е анализиран сепаратизмот.

4.1. Суштината на сепаратизмот

Харис толкува дека сепаратизмот претставува стремеж кон одделување од некоја целина; стремеж на национално малцинство кон одделување во самостојна држава или автономна област, па оттука иако често се однесува на целосно политичко отцепување, сепаратистичките групи исто така, можат да бараат поголема автономија во рамките на поголемата заедница.[61] Крстиќ на тоа додава дека сепаратизмот подразбира одделување на една група од друга, без разлика дали е таа група владина, етничка, расна, јазична, верска или заснована врз база на пол, а целта на одделувањето може да биде потполна територијална сецесија, или одредена мера на автономија во поголемата единица. Целта на отцепувањето може да биде целосна територијална сецесија, или одредена мера на автономија во рамките на поголема единица и ја подразбира идејата на некои генерички карактеристики како клучни за автономното постоење. Истражувањата на оваа тема укажуваат на тоа дека етничките групи со автономни институционални аранжмани се повеќе склони да се отцепат, но други докази укажуваат на тоа дека автономијата ја намалува веројатноста од сецесија. Додека поединци во државната заедница се борат за интеграција во општеството, други одлучуваат да се отцепат од него, и во овој контекст изразот „сепаратизам“ се однесува на процесот со кој малцинската група избира да се оддели од поголемата група.[62] Сепаратизмот како појава датира уште многу одамна и несомнено дека поимот се поврзува со периодот

[61] Harris, R., Harris, J. (2009), *The Nation in the Global Era: Conflict and Transformation*, Brill.
[62] Крстиќ, М. (2018), "Тероризам са сепаратистичким претензијама", достапно на: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2018-6/70-2018-6-25-Krstic.pdf (20.07.2019).

на Втората светска војна, период во кој некогашните европски сили придружени од САД и Јапонија се имаат откажано од прекуокеанските империи и како последица на тоа настанаа нови, помалии суверени држави.

Гунтрам и др. додаваат дека може лесно да се нарече и ера на националистички сепаратизам, бидејќи голем број на етнички и пан-етнички движења кои бараат независност од политичкиот статус кво се зголемија во голема мера. Релевантноста на овие движења е јасна, бидејќи тие фундаментално го променија обликот на геополитичката карта на светот. Тие создадоа дузина нови држави и ги сменија границите на дузина постоечки држави. Тие исто така ја променија светската рамнотежа на сили со креирање на „несврзан блок“ на независни држави кои не сакаа да стојат во сенка на Соединетите држави или на нивниот противник од Студената војна, Советскиот сојуз. Конечно, тие ја поставија сцената за најновиот период од постстуденовоената историја, во кој национализмот базиран на етничката припадност игра голема, или дури доминантна, улога во меѓународниот конфликт.[63] Станува јасно дека сепаратизмот во голема мера е деструктивен и предизвикува негативни последици во однос на мирот на меѓународно ниво.

Во однос на главните причинители, Никодиновска објаснува дека сепаратизмот или сецесионизмот настанува кога едно востаничко движење има за цел да создаде нова држава во рамките на една државна територија. Новосоздадената творба според меѓународното право не е ниту забранета ниту одобрена, туку едноставно се чека на крајниот исход од тој процес. Следствено на тоа се утврдува дека сецесијата генерално се третира како фактички процес, односно, доколку во една држава се наметне процесот на сецесија, се додека процесот de facto не произведе појава на нова држава, целото прашање гледано од суштински аспект го задржува внатрешниот карактер. Со други зборови, доколку државата на која и се заканува сецесионистичко движење успее да ја зачува контролата врз сепаратистичката заедница, тогаш сите држави се должни да го почитуваат принципот на територијален суверенитет. Традиционалното

[63] Guntram, H., David H. (2008), “Nations and nationalism: A Global Historical Overview”достапно на: http://b-ok.xyz/book/1213222/90318f (20.07.2019)

меѓународно право ја третира сецесијата како внатрешна работа на државите, додека современото меѓународно право во исклучителни случаи ја конфигурира сецесијата како последна инстанца или крајно решение на правото на народите на самоопределување. Со други зборови една одредена група/заедница/малцинство би можела да се повика на сецесија во два случаи: првиот, доколку се верификуваат сериозни повреди на внатрешниот аспект на правото на самоопределување со што би се легитимирало практикувањето на истото во својот надворешен аспект; и вториот, доколку се верификуваат сериозни повреди на човековите права за сметка на групата којашто го поставува сепаратистичкото барање. И во двата случаи, штом правото на внатрешно самоопределување ќе стане недостапно, тогаш се поврзуваат меѓу себе внатрешниот и надворешниот аспект на самиот принцип, при што малцинството може да покрене легитимно барање за сецесија.

Поддржувачите на првата хипотеза за сецесионистичкото самоопределување тврдат дека групата на којашто и е повредено правото на внатрешно самоопределување, токму заради таа повреда, созрева и го преобликува во право на надворешно самоопределување. Сето ова е остварливо доколку меѓународното право им го признае на групата/заедницата/малцинството правото на внатрешно самоопределување и доколку истото се негира до степен што ќе оневозможи негово понатамошно остварување внатре во државата, односно тогаш тоа еволуира во право на надворешно самоопределување.

Додека пак, поддржувачите на втората хипотеза тврдат дека во апсолутно исклучителни случаи може да се изостави приматот на територијалниот интегритет, со цел да се заштитат правата на различните етнички групи, т.е. во моментот кога истите ќе бидат подложени на толку сериозни повреди, при што не преостанува друга можност за репарација освен остварување на сецесија од државата одговорна за тие повреди.[64] Општо гледано, од генерален аспект самоопределувањето се дефинира како право на луѓето здружено да оформат сопствена држава во која ќе ги прифатат сите обврски кои ќе им бидат дадени, а во

[64]Никодиновска, А. (2009), Правото на самоопределување на народите и правото на сецесија како последна инстанца од правото на самоопределување, *Годишен зборник,* Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип.

исто време и ќе ги уживаат сите права и слободи кои би ги добиле со новата држава.Сепак, бројни се случаите во кои луѓето не успеваат на мирен начин да се стекнат со самоопределување и затоа, настанува сепаратизмот и се разгорува во големи размери.

Сепаратизмот еволуира кога група на луѓе,кои веруваат дека се потиснати, злоупотребени или дискриминирани, се обидуваат да се одделат од системот којшто управува со нив. Тие обично сакаат да се одделат од својата влада и да воспостават нова територија во која можат да формираат сопствени закони, но исто така, сепаратизмот може да поизлезе и од желбата економските, социјалните или религиските аспекти да се одвојат од владејачката структура. Така, овој термин се однесува не само на обидите за создавање на алтернатива на вистинското општество, туку исто така, и на исклучување и отстранување од самата заедница. Сепаратистичките групи ја постигнуваат целта за одделување од постоечките ентитети преку независност, политичка автономија или верска слобода и доминација. Идеологиите кои ги промовираат сепаратистите вклучуваат социјална правда или еднаквост, анти-имеријализам, како и отпор на освојувањето или окупацијата од страна на власта. Категориите на етничката припадност и национализмот можат да се вкрстат во образложението за поддршката за овие активности.[65] Сето тоа потиснување најчесто се одвива во долг временски период и на крајот сепаратизмот се појавува како кулминација, пречекорување на границата којашто етничките заедници ја имаат поставено во однос на толеранцијата,но која е надмината и тоа е главната причина зошто сепаратизмот се избира како начин за спротиставување.

Многу теории ја лоцираат движечката сила за сепаратизмот во конфликтните тенденции својствени за етничката припадност: кога етничката разлика се совпаѓа најмалку приближно со територијалните концентрации, самосвесните групи дефинирани со овие разлики имаат тенденција или да се обидат да доминираат во државата или да ја одделат нивната територија од неа.

---

[65]Крстиќ Марко (2018), Тероризам са сепаратистичким претензијама, *Војно дело,* достапно на: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2018-6/70-2018-6-25-Krstic.pdf(20.07.2019).

Овој базичен исказ генерираше три вида на објаснувања за моделите на националниот сепаратизам:[66]

1. *Аргументите на националната свест* сметаат дека сепаратизмот првенствено е израз на националната свест. Објаснувањето на сепаратизмот, тогаш, се намалува на објаснување на националната свест, која често се препишува на самиот идентитет, зависните историски процеси на идентитетска конструкција и оспорување, широките историски процеси како индустријализација или глобализација, или институции како етнофедерализам.
2. *Аргуметите на можностите* претпоставуваат дека потенцијал за сепаратизам постои во секоја нација, но не и способноста за актуелно достигнување. Варијацијата во сепаратизам, тогаш, зависи од фактори кои влијаат на тоа за што се е способна одредена група, вклучувајќи: репресивниот капацитет на постоечката сојузна држава; ресурси за одржување на активностите како што се тие што етнофедерализмот може да ги обезбеди, и помалку опипливи ресурси како што е способноста да се замисли независноста како нешто што е можно или примери за акции обезбедени од претходни акции на другите.
3. *Аргументите за компензаторски стимулации,* исто така, претпоставуваат универзална тенденција кон сепарација што постои меѓу самосвесните нации, но одржувањето на тие материјални или политички стимилации можат да ги надминат сепаратистичките етнички импулси. Овие компензаторски стимулации можат да вклучат (очекувано) политичка нагорна мобилност во централната влада, идеолошки разлики со сојузните власти, и размислувања за релативна економска благосостојба – поточно, најсиромашните региони и групи обично се очекува да бидат најжестоките отцепувачи во одредена држава, бидејќи тие

[66]Види повеќе кај Никодиновска, А. (2009), Правото на самоопределување на народите и правото на сецесија како последна инстанца од правото на самоопределување*, Годишен зборник,* Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев", Штип.

имаат стимулација да избегаат од позицијата на сиромаштија и деградирање во која се наоѓаат. Одредено истражување на меѓународната интеграција поставува дека нациите генерално преферираат независни држави, но може доброволно да предадат одреден суверенитет на поголем ентитет за економска добивка или безбедност против трети страни.

Други теории за сепаратизмот се потпираат на етничката припадност како епифеноменски претпоставки, негирајќи дека етничката припадност дава било каков мотив за сепаратизам. Наместо тоа, се зборува дека сепаратизмот обично доаѓа од економски или политички интереси. Бидејќи овие интереси можат да се калкулираат на безброј начини, така наоѓаме безброј замени за етницитетот како епифеноменски теории за сепаратизам. Осврнувајќи се на економските размислувања, некои тврдат дека побогатите региони имаат поголема веројатност за покажување на сепаратизам отколку тие посиромашните, бидејќи тие ќе сакаат да избегнат да ги прераспределат нивните ресурси, додека други експлицитно ја отфрлаат оваа „хипотеза за богатство" и наместо тоа посочуваат на перцепиите на економската неправда врз основа на група или етничката работна конкуренција. Политичките размислувања, исто така, се смета дека се важни, особено очекувањата за нагорна мобилност во (потенцијална) сојузна држава и меѓугенерациската конкуренција за работни места меѓу групите. Сепак, постои силно несогласување околу ефектите на некои ресурси кои можат да паднат во рацете на лидерите на етничките групи. Некои теоретичари предупредуваат дека доделувањето на политичка автономија на малцинските региони, само ќе им даде на елитите повеќе ресурси за користење за унапредувањето на сепаратистичките агенди, иако други тврдат дека автономијата може успешно да ги смири таквите елити.[67] Од секој поглед анализирано, присутен е голем ризик од агресивно манифестирање на незадоволството коешто може да биде причина за понатамошни реакции, од големо значење за одржувањето на меѓународниот мир. Се отвора прашањето на идентитетот наспроти мирот на глобално ниво.

[67] Henry, E. (2008), "*The foundations of ethnic politics: separatism of states and nations in Euroasia and the world*", достапно на: https://b-ok.cc/book/647749/326675 (20.07.2019)

Барањето на едната заедница (малцинска група), да го одбрани својот идентитет во државата, може да се смета од другата (поголема група/државата) како скриена цел. Поголемата група може да го интерпретира национализмот на малцинската група како една индикација на нејзината желба за нејзино отцепување од остатокот од државата. Во овој пример, сецесијата не претставува закана само за безбедноста на државата (насилство врз територијалниот интегритет) туку исто така и за социеталната безбедност: некои припадници на поголемата група можат да се најдат себеси како малцинство во новата за нив странска држава, без одредени права кои тие претходно ги уживале. Па така, државата презема мерки тоа да не се случи. Стравовите на поголемата група можат да бидат предизвикани и од погрешното интерпретирање на национализмот на малцинската група. Со други зборови, несоодветното разбирање на социетално-безбедносните потреби на малцинската група и врз таа основа преземање акција, доведува до една претпоставена некомпатибилност.[68] Таа некомпатибилност се поврзува со генералните права кои ги бараат малцинствата, а кои несомнено се сведуваат на права за целосни и еднакви шанси во општеството и се сведуваат на права за специјални начини на заштита на културниот идентитет на малцинската група за која станува збор.

За Антони Бирч културалните малцинства кои сакаат да го задржат или да го зацврстат идентитетот, како краен чекор можат да се обидат да се отцепат од државата во која имаат малцински статус. Ова се разбира е возможно, ако малцинството е територијално концентрирано. Сецесионистите неизбежно, нивните барања ги базираат врз листа неправди. Според нив, припадниците на нивниот народ се економски експлоатирани, политички игнорирани, третирани како културно инфериорни, лишени од нивните права, или третирани со која било комбинација од овие неправди. Разгледувајќи ги споменативе околности, за Бирч, основи за оправдување на сецесијата на малцинските групи би биле следниве:[69]

---

[68]Види повеќе кај Крстиќ, М. (2018),"Тероризам са сепаратистичким претензијама", достапно на: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2018-6/70-2018-6-25-Krstic.pdf(20.07.2019)
[69]Birch, A. (1984), "Another Liberal Theory of Secession." *Political Studies* 32, no. 4.

- Регионот оригинално да бил присилно вклучен во државата и жителите на тој регион постојано да покажувале одбивање на унијата;
- Неуспех на националната влада на сериозен начин да ги заштити основните права и безбедноста на граѓаните во регионот;
- Неуспех на политичкиот систем да ги заштити легитимните политички и економски интереси на регионот, бидејќи репрезентативниот процес е поставен контра регионот или поради тоа што извршните авторитети ги игнорираат резултатите на тој процес;
- Националната влада ги игнорира експлицитните или имплицитните приговори на регионите, кои се нашле надгласани од националното мнозинство.

Историски најчест одговор против сецесионистичките движења е супресијата. Но, како други можни начини, Бирч ги предлага: акомодацијата на неправдите и механизмот – одржување референдум. Владата, соочена со незадоволното малцинство, има многу различни начини да ги унапреди незадоволствата за да ја заштити стабилноста на политичкиот систем. На пример, таа може да понуди поголемо претставување на малцинството, кое може да се појави во четири различни форми, и тоа:[70]

- симболична репрезентација – кога знамињата и химните го рефлектираат присуството на малцинствата во националното општество;
- функционална репрезентација – кога малцинствата назначуваат претставници во владините агенции или организираат групи за притисок за да обезбедат пристап до оние кои ги носат политичките одлуки;
- изборна репрезентација – кога изборниот систем овозможува малцинските интереси да бидат артикулирани во легислативните домови;

[70] Birch, A. H. (1971). *Representation*. Macmillan, Basingstoke,pp.99-103,

- микрокосмичка репрезентација – кога малцинствата се рефлектирани пропорционално со нивниот број во персоналот на јавните служби.

Освен тоа, метод за одржување на системот е и децентрализација, финансиски субвенции за регионите кои покажуваат знаци на незадоволство и конечно, внимателно менаџиран референдум, кој може да го пренасочи ветрот во друга насока од онаа на сецесионистичкото движење. Некои теоретичари пак, сметаат дека единствен начин за решавање на ваков вид проблеми со кои се соочуваат мултинационалните држави е разделувањето. [71]

Според Милер, кога националните идентитети станале толку силни, така што всушност постојат две националности кои живеат една покрај друга, тогаш најдоброто решение е најверојатно отцепување на едната заедница. На сличен начин и Волцер тврди дека доколку заедницата е драстично поделена така што е невозможно едно единствено граѓанство, тогаш, нејзината територија исто така треба да биде поделена. Но, отцепувањето не е секогаш можно, ниту пак пожелно. Некои национални малцинства, особено локалните народи би се соочиле со тешкотии при оформувањето одржливи независни држави. Во други случаи, заедничките права на териториите и ресурсите би го направиле мирното отцепување речиси невозможно.[72]

Етничкото-националното самоопределување мора да се контролира, бидејќи може да биде деструктивно за меѓународниот систем. Во случаите кога меѓународната безбедност е доведена во прашање, меѓународните организации мораат да го употребат своето влијание со цел да се изнајде политичко решение кое вклучува (пожелно) нов политички систем и ги зачувува националните граници непроменети. Но, ако тоа е невозможно, кога односите се исклучително лоши и нема изгледи за престанок на непријателствата и крвопролевањата, се појавува потреба за создавање рамка за преговори околу промена на границите, која во себе мора да ги вклучи регионалните организации, регионалните сили и големите сили. Кога ова е случај, меѓународната заедница мора да создаде стриктни услови за

---

[71] Шикова, Н. (2009), *Самоопределувањетонанародитевоусловинаглобализација,* Магор, Скопје.
[72] Mueller,J. (2000). The Banality of "Ethnic Conflict", *Quarterly Journal: International Security.* Belfer Center for Science and International Affairs, Harward Kennedy School.

преговарање и за признавање на ентитетот кој ќе се појави како резултат на овие преговори. Тие услови мораат да содржат мерки за заштита на правата на националните малцинства во новиот политички ентитет. Мораат да се промовираат демократски форми на влада, но и да се затворат прашањата за етнички и други странични барања, насочени кон понатамошно идно исправање на променетите граници.[73] Сите наведени препораки за сепаратизмот е неопходно е да почитуваат со цел да не дојде до разгорување на веќе започнатите конфликти во земјите кои се основаат токму на проблемите со националиситчките прашања и желбата за сепаратизам.

[73]Шикова, Н. (2009), *Самоопределувањето на народите во услови на глобализација,* Магор, Скопје.

5. СЕЦЕСИОНИЗАМ ВО КАТАЛОНИЈА

Прашањето за сецесионизмот во Каталонија е особено актуелноне само поради шпанската држава туку и поради влијанието на потенцијалното менување на агендата на Европската Унија. За таа цел, во оваа глава од магистерскиот труд детално се анализира сецесионизмот во Каталонија преку анализа на недостатокот од одговори на барањата за поголема автономија, анализа на фискалниот дефицит на Каталонија со централната администрација и активностите на граѓанското општество.

5.1. Причини за пораст на сецесионизмот во Каталонија?

Сецесионизмот има сериозна основа и се зголемува во областа на Каталонија поради неколку причини. Некои од нив се следните:[74]

Аргумент 1. И покрај векот на репресија Каталоните го задржале својот јазик, кој сега го зборуваат 9 милиони луѓе. Тој не е дијалект на шпански, туку еволуирал од вулгарниот латински јазик што го зборувале Римјаните, кој ја колонизирале областа Тарагона.

Аргумент 2. Каталонија има историја која датира од раниот среден век кога имале формирано свои обичаи и културен идентитет. Првите окрузи во Каталонија биле основани во 8 век, како резултат на обидот на кралот Карло Велики да воспостави тампон-зона помеѓу неговото франкиско царство и Шпанија која била под муслиманска власт.

Аргумент 3. Основата за она што ќе биде иднината суверена држава Каталонија била формирана во 9 век. За основачот на Каталонија се смета Гуифре

[74] Raphael Minder. (2019), "Catalan Separatists' Trial: How They Got Here, and What They Could Face", *New York Times*, достапно на: https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).

ел Пилос (Guife el Pilos), кој обединил неколку каталонски окрузи и станал првиот независен гроф од Каталонија.

Аргумент 4. Каталонија била моќен регион Каталонија, особено поради поморската моќ. Таа се појавила како посебен ентитет со подемот на Барселона во 11 век и кога бракот меѓу Рамон Беренгер (Ramon Berenger) IV и кралицата Петронила (Petronila) од Арагон резултирал во династичка унија со Кралството Арагон, тогаш Каталонија станала голема средновековна поморска моќ.

Аргумент 5. Каталонија има свои традиционални права и парламент почнувајќи од 12-тиот век – иако Каталонија била под иста кралска власт како соседното кралство Арагон во 12-от век, Каталонија ги задржала своите сопствени традиционални права и парламентот Corts Catalanes кој остана на местото до 18 век. Каталонските судови ја имале силата на законот во смисла дека кралот не можел еднострано да ги укине.

Аргумент 6. Каталонија се побунила против кралот Филип IV од Шпанија – Во 15 век, Каталонија ја изгубила својата автономија кога кралот Фердинанд од Арагон и кралицата Изабела од Кастиља се венчале и ги обединиле своите моќи поставувајќи ги темелите на Кралството Шпанија. Сепак, за време на владеењето на кралот Филип IV, каталонските селани биле принудени да одат во војска која се борела против францускиот крал, иако каталонците имале доволно проблеми да ја одбранат каталонската територија. Тие биле револтирани и прогласиле република под француска заштита. Тоа била краткотрајна независност и до 1714 година каталонската држава била целосно укината. Каталонија била доведена под власт во Мадрид, а административната употреба на каталонскиот јазик била забранета.

Аргумент 7. Каталонија имала кратка независност за времето на Наполеон. За време на Наполеонските војни, шпанската и француската армија се борелемеѓусебнонеколку години. Во 1810 година, Наполеон одлучил дека Каталонија била независна Република под негово старателство. Во 1812 година, тој ја припојува Каталонија во Франција и повторно станала дел од Шпанската Кралство во 1814 година, кога Французите биле поразени.

Аргумент 8. Во 19-тиот век Каталонија доживеала културна ренесанса. Почнало големо движење за да се оживее културата, традицијата и јазикот, по што следела кампања за политичка автономност и сепаратизам.

Аргумент 9. На почетокот на 20 век Каталонија си го вратила административниот систем и одреден степен на само-управување. Во 1931 година изборите биле добиени од страна на Франческо Мацијa. Три дена подоцна, тој се согласи за формирање на автономна влада за Каталонија со новоформираната Шпанска Република.

Аргумент 10. Во 1936 година, бил извршен воен удар во обид за соборување на Републиката, предизвикувајќи ја граѓанската војна во Шпанија. Во 1938-1939 година силите на генералот Франциско Франко ја зазеле Каталонија. Претседателот на каталонската влада бил убиен со стрелање. Под фашистичката диктатура на Франко, која траела речиси 40 години, имало широк спектар на сузбивање на каталонската автономија, јазик и култура. Илјадници каталонски активисти биле егзекутирани или испратени во егзил, а каталонскиот јазик бил забранет во сите јавни сектори. Ова потиснување само го поттикнало огнот на длабоката желба на Каталонците за независност.

Ако се земат во предвид претставените аргументи, несомнено е дека борбата на Каталонците за независност своите корени ги има од многу одамна и далеку од тоа дека таа борба е нова, создадено во периодот кој претходеше. Барањето за независност е планирано долго време, а при тоа проценето е дали каталонскиот народ доколку се осамостои има способност да продолжи нормално да функционира дури и ако треба да го повтори процесот за преговори за влез во Европската Унија.

Се претпоставува дека каталонскиот народ се бори за независност поради свесноста за големото значење на Каталонија, па оттука, каталонскиот народ се чувствува подготвен да се избори за независност и потоа, да ги ужива придобивките и предностите од независноста со која би се стекната Каталонија. Во исто време, на Шпанија и другите земји од ЕУ им е јасно дека каталонскиот регион уште од одамна е признат како индустриски центар на Шпанија – прво за поморската моќ и

трговијата со стоки, како што се текстилот, но сега и за финансиите, градежништвото, земјоделството и hi-tech компании. Денес таа е меѓу најпросперитетните региони во Шпанија.

5.2. Фискалниот дефицит на Каталонија со централната администрација

Сецесијата во рамките на Европската Унија несомнено значи фискална револуција во која доаѓа до пренос на фискалните надлежности. Анализирајќи ја Шпанија, видно е дека таа како земја е фискално високо децентрализирана, па ако се земе тоа во предвид отцепувањето на Каталонија примарно не би предизвикало посериозни последици за иднината на Шпанија.Од друг аспект, анализирано ако се земе предвид силното противење на централната власт, отцепувањето на Каталонија, доколку се случи, би било еднострано (иницирано од Каталонија, без прифаќање на Шпанија), а не спогодбено.

Ако исходот од референдумот биде позитивен и ако владата на Каталонија одлучи да ја спроведе одлуката, тоа веројатно ќе доведе до тест или криза на легитимитетот, поточно до конфликти меѓу централната и сецесионистичката власт.Сецесијата е долготраен процес и секогаш се можни уставни решенија, освен ако барањето за сецесија не доведе до репресија и конфликти со долгорочни последици.[75] Имајќи ги предвид сите потенцијални последици кои може да се случат Каталонија сепак низ годините се бори за независност и за одделување од Шпанија.

Каталонија на референдумот ќе одлучи дали да се одвои од Шпанија. Се наметнува споредбата со обидот на Квебек да ја напушти Канада. Меѓутоа, за разлика од Шпанија, каде врховниот суд го прогласи референдумот за неуставен, во Канада врховниот суд објави дека сојузната влада е должна да ја почитува

[75] Bourne,A. (2014), “Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland”, Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe”, Vol.13, No.3,pp.94-120.

одлучно изразената демократска одлука на Квебек и да влезе во преговори за одвојување, иако Квебек ни според канадското ни според меѓународното право нема право на отцепување. Случајот на Каталонија се разликува и од случајот на Шкотска која има уставно право да се отцепи доколку одлучи така. [76] Имено, случаите на одделување иако навидум се многу слични, сепак во суштина се предизвикани поради дел различни причини поради што секоја ситуација треба да се третира како индивидуална.

Каталонското сценарио не е ни блиску до одлуката на Британија да ја напушти ЕУ, зашто Договорот за ЕУ дозволува таква одлука. Со волјата и правото на отцепување мораат да бидат задоволени уште три најшироко прифатени критериуми: одлуката не смее да биде донесена преку ноќ; таа мора да биде резултат на чин за самоопределување, без интервенции однадвор; во држава која се осамостојува не смее да дојде до намалување на постоечките граѓански права кај ниеден сегмент од популацијата.[77] Токму овие услови се поставуваат поради тоа што на виделина доаѓаат неколку прашања од фундаментално значење, па оттука:*што би се случило ако во случајот на Каталонија сојузната влада се противи на отцепувањето, а највисокиот суд одлучи дека сецесијата е во спротивност со законот, односно дека не ја дозволува уставот? Во тој случај сецесијата мора да се спроведува спротивно на волјата на сојузната влада и спротивно на законот. На кој начин може да се изведе тоа?*

Изминатите децении се случија неколку постапки за отцепување. Некои од нив се спроведоа под надзор на Советот за безбедност, а некои под надзор на Меѓународниот суд на правдата или меѓународните советодавни комисии (како Бадентеровата комисија). Некои отцепувања се спроведоа со посредување на Обединетите нации или Европската унија (улогата на Марти Ахтисари на Косово и Мирослав Лајчак во Црна Гора се најзначајни примери на тие два вида посредништво), додека другите – во случаите кога не се работеше за анексија (како

---

[76]Raphael Minder. (2019), "Catalan Separatists' Trial: How They Got Here, and What They Could Face", *New York Times,*достапно на:https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).
[77]Види повеќе кај Глигоров,В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето",достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)

што се случи во Крим) – беа унилатерални. Во случајот на Каталонија малку е веројатно меѓународното учество, така што Каталонците и нивната влада, ако одлучат така, ќе мораат да спроведат еднострано отцепување. На кој начин би можеле да го направат тоа?[78] Секоја држава користи свој начин за почнување на процесот на сецесија и бара најприфатливи мерки за да успее во замислата, да успее да се избори за независност дури и кога другите засегнати страни се против тоа и спогодбено не прифаќаат.

Да го погледнеме примерот на отцепувањето на Словенија, во тоа време република во рамки на Југославија. Југословенскиот врховен суд беше против отцепување и југословенската влада ја испрати војската за да ги спречи словенечките власти во преземањето контрола над државните граници. Словенечките власти престанаа да плаќаат даноци, односно придонеси кај сојузните власти. Бадентеровата комисија, основана да ја советува Европската економска заедница (ЕЕЗ), даде мислење дека отцепувањето засновано на референдум е оправдано доколку државата, во случајов сојузната држава Југославија, се наоѓа во поодминат стадиум на распаѓање. Референдумот беше првиот чекор кон градење словенечката држава и основа за нејзино признавање од страна на ЕЕЗ, а подоцна ЕУ.[79] Ако толкуваме како гледа меѓународното право на основа на ова прашање, веројатно ќе дојдеме до заклучокот дека државите се реални ентитети, а не правни творби и тоа е несомнено, прифатено толкување на меѓународното право кое Меѓународниот суд на правдата го потврди во случајот на признавањето на независноста Косово. Сублимирано, тоа значи дека внатрешниот суверенитет му претходи на надворешниот, а не обратно и затоа, тоа треба да се почитува.

И Црна Гора се одлучи за еднострано преземање на фискалните надлежности, но по обратен редослед (Југославија тогаш веќе беше федерација со само две држави – Србија и Црна Гора). Во првиот чекор Црна Гора стекна

[78]Raphael Minder. (2019), “Catalan Separatists’ Trial: How They Got Here, and What They Could Face”, *New York Times*,достапно на:https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).
[79]Види повеќе кај Глигоров,В. (2017), “Каталонија и прашањето на отцепувањето”, достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)

финансиска независност, односно веќе не исплаќаше придонеси во сојузниот буџет ниту од него добиваше средства; наместо тоа живееше од сопствени пари. Олеснителна околност беше тоа што сојузната влада не се противеше: приходите на Црна Гора од сојузниот буџет беа поголеми од нејзините придонеси. Во следниот чекор Црна Гора како валута ја усвои германската марка, со објаснување дека југословенскиот (српски) динар е инфлаторен и дека практично е фискален инструмент на сојузните власти. Дури тогаш – со посредување и надзор на ЕУ – Црна Гора одржа референдум и стана самостојна држава.Она што е особено значајно е при одделувањето да нема манифестирање на моќ што би било проблем и несомнено би ги засегнало големите сили и би ги вжарило и така нарушените односи.

Во повеќе случаи – не само во Југославија – отцепувањата беа проследени со територијални конфликти. Отцепувањето на Македонија беше исклучок, зашто никој не ги оспоруваше нејзините територии. Македонија направи договор со она што остана од Југославија (по сецесијата на Словенија и Хрватска) за решавање на нерешените имотни спорови, првенствено во врска со имотот на Југословенската народна армија, по што следеше целосен пренос на фискалните и монетарните власти. Во другите случаи – во Југославија и на други места – доаѓаше до конфликти околу територии. Заради воените и цивилните конфликти и насилството, меѓународната заедница во повеќето такви случаи беше принудена да се вмеша. Во повеќето такви случаи, како во случајот со Крим и источна Украина, доаѓа до надворешно мешање, особено воено, што често резултира со легитимирање на сецесијата која треба да спречи таква интервенција и до делегитимирање на надворешната анексија.[80] Случајот на Шпанија е споредлив со случајот на Југославија заради асиметричниот федерализам на двете држави. За разлика од бинарните федерации, какви што беа Чехословачка или државната унија на Србија и Црна Гора, отцепувањето на Каталонија го доведува во прашање уставниот поредок и стабилноста на преостанатиот дел од федерална Шпанија. Југославија не беше во состојба да се соочи со отцепувањето на Словенија а притоа

[80] Види повеќе кај Глигоров,В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето", достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)

да не се распадне. Тоа ја загрижува и централната шпанска власт – дека отцепувањето на Каталонија ќе води кон други отцепувања и потенцијален распад на Шпанија. Сепак, и покрај тоа што Шпанија не признава пораз ако Каталонија се осамостои, и покрај тоа што Каталонија не се повлекува од идејата за осамостојување, процесите продолжуваат да се одвиваат.

Особено е интересен случајот на отцепувањето на Косово од Србија каде 1991 година беше спроведен референдум за отцепување кој врховниот суд на Србија го прогласи за незаконски. Откако убедливото мнозинство граѓани гласаше за отцепување, косовските власти фискално се одвоија од Србија и управуваа со Косово како со паралелна држава, од сенка. Србија на тоа одговори со прогласување вонредна состојба во покраината. Најпосле дојде до насилен бунт и меѓународна воена интервенција. Советот за безбедност доби задача да го набљудува процесот на градење држава, да ги контролира границите и да го надгледува правниот систем. Косово прогласи независност 2008 година, а Меѓународниот суд на правдата во 2010 година пресуди дека во тој процес немало кршење на законите.[81] *Тука се појавува прашањето зошто е дозволена и прифатлива независноста на Косово, а не е прифатлива независноста на Каталонија?*

Финансиската независност и контролата над територијата се клучни во сите случаи на отцепување, додека меѓународната заедница бара исполнување на претходно наведените дополнителни услови. Во случајот на Каталонија, како и во случаите на Квебек и Шкотска, границите се јасни и несомнени, а прашањето за контрола над територијата е решено. Преостанува прашањето кој ќе управува со таа територија.[82] Тоа е правно прашање, и пред сè прашање кој ги собира даноците и кој пружа правни услуги. По отцепувањето во рамки на ЕУ правните стандарди не смеат да се влошат. Надворешна интервенција е малку веројатна и не игра важна

[81] Види повеќе кај Глигоров,В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето", достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019).
[82] Raphael Minder. (2019), "Catalan Separatists' Trial: How They Got Here, and What They Could Face", *New York Times*, достапно на: https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).

улога во случајот на Каталонија. Значи, клучно е прашањето за фискално отцепување, особено со оглед на членството во европската монетарна унија.[83] Во однос на фискалната регулација ЕУ предвидува дека следува целосно преземање на фискалната власт која се одвива на локално ниво, со исклучок на фискалните обврски кон ЕУ. Типичен пример на кој можеме да се повикаме е распадот на Чехословачка кој се случи додека државата беше надвор од Европската унија, но се очекуваше во иднина да ѝ се придружи на Унијата. Сè што преостана да се направи беше двете држави наследнички да создадат посебни фискални системи и да продолжат да функционираат секоја согласно својата фискална политика и фискален систем.

Контролата на границите со земјите надвор од ЕУ е значајна; таа претставува точка во која може да се отвори прашањето за контрола над територијата. Ако Каталонија со излегувањето од Шпанија излегува и од ЕУ, тогаш мора да воспостави контрола над сите свои граници, вклучувајќи ја и онаа со Шпанија. Тоа не е можно без согласност на Шпанија и ЕУ, доколку се сака да се избегнат конфликти околу границата, односно околу контролата над територијата. *Што ѝ преостанува на Каталонија ако изостане тој притисок*?[84] Една опција е Каталонија да се одлучи на преземање на фискалната власт и тоа е вообичаена стратегија за отцепување – воспоставување внатрешен суверенитет пред да се започне со освојувањето на надворешниот суверенитет.

Шпанија е веќе фискално децентрализирана, и тоа на асиметричен начин. Провинциите, како Каталонија, собираат поголем дел од даноците и им ги испраќаат на централните власти. Каталонскиот придонес за шпанскиот буџет е поголем од приходите од буџетот. Централната власт ги собира и социјалните и здравствените придонеси, како и придонесите за фондот за невработени. Во случајот на Југославија, социјалните фондови беа локални (како и во ЕУ). За

---

[83] Bourne,A. (2014), "Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland", *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.13, No.3,pp.94-120.

[84] Raphael Minder. (2019), "Catalan Separatists' Trial: How They Got Here, and What They Could Face", *New York Times,*достапно на:https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).

разлика од Шпанија, во Југославија не постоеја служби и корпорации под контрола на централните власти, освен во случајот на производството на оружје и муниција. Федералната власт ја сочинуваа војската, централната банка и вработените во федералната влада (меѓусебните обврски во поглед на заедничкиот долг кон странство беа договорени неколку години пред распадот на државата).[85]

Каталонските законодавни тела ќе мораат да воспостават фискален систем во новата држава. Шпанија ќе престане да добива даноци и придонеси од Каталонија. Тоа најверојатно ќе доведе до конфронтации зашто централната власт очигледно има намера да продолжи со правните и останатите мерки во обид да ѝ се спротивстави на одлуката на каталонската влада. Многу е веројатно дека централната власт директно ќе преземе некои од фискалните и буџетските надлежности, а малку е веројатно дека Каталонија ќе создава паралелна држава, како што направи Косово откако централната власт го осуети барањето за отцепување.[86] Тоа ќе биде период на големи промени, со големи последици како за Шпанија, така и за Каталонија. Сепак, Каталонија не отстапува од своите барања бидејќи каталонците се убедени дека ако се осамостојат од Шпанија тие многу подобро ќе функционираат.

Разликата помеѓу југословенските држави и повеќето други случаи на отцепување е во тоа што сојузниот буџет на Југославија, како и буџетот на ЕУ, главно се потпираше на придонесите од републиките, а не на данокот (со исклучок на царините). Ни социјалното осигурување не беше централизирано. Затоа југословенските републики можеа да се отцепат на начин кој е сличен на британското одвојување од ЕУ. Работите се поинакви со федералната држава со централизиран систем на даноци и социјално осигурување. За да стане навистина фискално независна, државата која сака отцепување мора да ја преземе фискалната власт и системот на социјално осигурување.[87] За разлика од ЕУ, Југославија имаше

[85] Bourne,A. (2014), “Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland”, Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe”, Vol.13, No.3,pp. 94-120.
[86] Види повеќе кај Глигоров,В. (2017), “Каталонија и прашањето на отцепувањето”, достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)
[87] Bourne,A. (2014), “Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland”, *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.13, No.3,pp.94-120.

заедничка војска. Шпанија исто така има војска, како и централна управа над полицијата и другите служби за безбедност. Централната власт може да ги искористи за да им ја наметне својата волја на провинциите. Тоа може да доведе до криза на легитимитетот и тест на легитимноста не само на централната власт туку и на државата што се отцепува. Во голем број историски случаи, токму тоа беше причина за насилни конфликти за контрола над територијата на отцепената држава.[88]

Доколку тестот за легитимитетот – поточно, утврдувањето на правото на принуда и правото на управување со Каталонија – не може да се избегне, за централната власт би било поповолно да создаде впечаток дека следува остар, долготраен и скап правен и физички конфликт отколку навистина да влезе во таков конфликт. Ефектот за одвраќање создаден со конкретно изразување сила исчезнува ако е во конфликт со чувството за правда на оние кои се подложени на принуда. Меѓутоа, без оглед на заканите од конфликт, сецесионистите прво мораат да одржат референдум за воопшто да предизвикаат криза на легитимитетот. Преносот на фискалната власт, особено кога е постепен, го намалува идниот ризик за централната власт: кога еднаш ќе дојде до вистински тест на легитимитетот, државата помалку ќе се потпира на употребата на сила за да извојува победа.[89] Во продолжение, следат и низа други сценарија кои ќе ги чекаат шпанските и каталонските власти.

Иако Шпанија е децентрализирана и претставува, слично како Канада, лабава федерација, Каталонија за отцепувањето прво ќе мора да преговара со шпанските централни власти, за да изгради сопствен буџет и фондови за социјално осигурување. Не е лесно да се спроведе унилатерално преземање на фискалната власт доколку централната власт силно се спротивставува на тоа. Потешко е да се оспори легалитетот на централната власт кога нејзините интервенции не се насилни туку се од административна природа. За да се убеди остатокот од Шпанија

---

[88]Види повеќе кај Глигоров, В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето", достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019).
[89] Bourne, A. (2014), "Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland", *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, Vol.13, No.3, pp.94-120.

да ѝ дозволи на Каталонија да се отцепи постепено, потребна е долгорочна и непоколеблива посветеност на Каталонија во остварување на самостојноста. Таа посветеност зависи од долгорочните предности кои ги има самостојноста во однос на сојузот со Шпанија – предности кои можеби и не постојат.[90]

Сецесиите главно се долготрајни процеси. Во случајот на Југославија, може да се тврди дека кампањата за самостојност на Хрватска почна со основањето на Југославија. Дури и кога постои долготрајна политичка волја за самостојност, тоа не значи дека отцепувањето е неизбежно. Во некои случаи, како веќе споменатиот Квебек, демократските и уставните решенија можат да ги запрат сецесионистичките трендови. Федерализацијата на Шпанија извршена после диктатурата на Франко отвора можност за такво решение. Членството во ЕУ исто така би требало да придонесе за стабилност на државата членка, како што беше случај во голем број централно европски и балкански земји, со бројни внатрешни етнички и останати поделби. Значи, во повеќето случаи може да се пронајде уставно решение кое ќе ја ослаби поддршката на идејата за отцепување. Вистинското прашање е како да се пронајде такво решение тогаш кога државата е веќе ставена на испит за легитимитетот со сецесионистички референдум.[91] Сублимирано, ако се земе во предвид сето наведено, се доаѓа до заклучокот дека процесот на сецесија никогаш не бил едноставен без оглед за која држава и за која ситуација станува збор. Сепак, искуството говори дека секоја земја која одлучила да се бори за независност и сецесија, навистина во тоа и успеала. Иако, последиците се видливи по регионот, по границите на ЕУ и по светски рамки.

---

[90] Raphael Minder. (2019), "Catalan Separatists' Trial: How They Got Here, and What They Could Face", *New York Times*, достапно на: https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).
[91] Види повеќе кај Глигоров, В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето" достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)

5.3. Активности на граѓанското општество

Во 2005-та година, измените на Статутот за автономија на Каталонија во 1979 година беа изменети и дополнети. Само 49% од гласачите излегоа да гласаат за ревизија на Статутот, од кои 74% беа за промена на Статутот. Новиот статут стапи во сила во 2006 година. Сепак, не се одвиваше добро поради правни забелешки и политички проблеми. Централните шпански власти беа против законските решенија од новиот статут. Во 2010 година, Уставниот суд на Шпанија се вклучи во изготвувањето на Решение бр. 31/2010 година. Прогласени биле четиринаесет члена на новиот Статут за каталонска автономија поради што истиот бил изгласан како неуставен. Ова особено се однесуваше на новиот формулар во Преамбулата на Статутот според кој се дефинира Каталонија како „нација“, а воведувањето на терминот „национални симболи“ како и подемот на каталонскиот јазик над шпанскиот. Исто така се потсетува дека Уставот на Шпанија од 1978 година е во хиерархија над Статутот за автономија на Каталонија. Имено, Уставниот суд не се спротивстави на декларацијата на каталонскиот јазик „службен јазик во Каталонија“, но приговорот се однесува на преференцијалниот статус на каталонскиот во однос на шпанскиот јазик, службен во Шпанија. Имено, новиот закон за лингвистичката политика (Llei de política lingüística 1998) ја наметна употребата на каталонскиот во сите значајни социјални интеракции, давајќи му преференцијален третман и во јавноста и во приватниот сектор, истовремено задржувајќи го индивидуалното право да користи и каталонски и кастилски.

Сите преземени мерки јасно се сведуваат на фактот дека целта на каталонските власти е да го направат каталонскиот јазик „доминантен јазик“ во Каталонија, односно да се развие еднојазично општество. Сепак, во годините што следат по донесувањето на законот, каталонската влада не го присили сето тоа туку се фокусираше на образованието и на спроведувањето на преговори. „Катализирањето на образовниот систем“ доведе до контроверзии и биле присутни ставови дека се работи спротивно на Уставот од 1978 година .

Политичките партии и голем дел од јавната каталонска јавност беа разгневени од реакцијата на Уставниот суд. Му беше кажано дека е политизиран и непочитуван од гласачите во Каталонија кои го одобрија текстот за Статутот на официјален референдум. Во Барселона се организираа големи демонстрации на кој излегоа на улиците повеќе од милион луѓе. Слоганот на демонстрацијата беше: „Ние сме нација, ние одлучуваме "(Som una nació, nosaltres decidim.).

Патем, од 2009 до 2011-та година, во Каталонија беа организирани серија неформални и необврзувачки испитувања на јавните промени - дали тие сакаат независност или не. Овие референдуми постојано ја будеа јавноста и го одбележуваа политичкиот живот на Каталонија, но и на цела Шпанија. Нов бран демонстрации започнаа од 11 септември 2012 година, кога невиден број демонстранти, дури 1,5 милиони, се собраа во централна Барселона под слоганот „Каталонија, новата европска земја". Централните шпански власти ги отфрлаат преговорите со Каталонија за независност, што резултираше со тоа каталонските елити да најавуваат избори за независност на две години.

Во јануари 2013 година, каталонскиот парламент ја усвои Декларацијата за суверенитет и закон на одлука на каталонскиот народ (Declaracio de Sobirania i del dret a decidir del poble de Catalunya), кој повика на распишување референдум во 2014 година. Шпанскиот суд ја прогласи Декларацијата за неуставна и ништовна и неважечка. И шпанскиот парламент во април 2014 година, го отфрли предлогот за одржување референдум за независност на Каталонија. Сепак, во септември 2014 година, каталонските власти го реформулираа барањето за референдум и изјавија дека референдумот е „неформален" и со тоа необврзувачки, односно во форма на „консултација со народот" . Конечно, непосредно по одржувањето на шкотскиот референдум, на 9 ноември 2014 година, спроведен е „изборен и неформален референдум" за независност во Каталонија. Организаторите на референдумот отворија две прашања: *„дали гласачите сакаат Каталонија да стане држава" и „дали сакаат таа држава да биде независна? ".* Резултатите од референдумот покажаа дека 2,2 милиони луѓе (околу 37% од гласачите) излегоа на гласање и 80% одговорија на двете прашања во потврда.Сецесионистичката елита беше задоволна од резултатите, иако излезноста беше пониска од очекуваната. Бидејќи

организирањето на референдумот е ексклузивна надлежност на шпанската влада, според чл. 92 од Уставот на Шпанија, реакциите на централните власти беа јасни: референдумот е неуставен. Сецесионистите продолжија да бидат активни и да го бранат аргументот дека референдумот „не обврзува никој“ и дека тие имаат право да го прашаат народот што сакаат.

Точно една година откако беше организиран неформалниот референдум за независност во Каталонија, на 9 ноември 2015-та година, каталонскиот парламент ја одржа својата историска сесија дебата и гласање за постапката за отцепување од Шпанија. Каталонскиот парламент ја одобри Декларацијата за иницирање на Процесот на независност на Каталонија (Declaració d`inici del procés d'independència de Catalunya) со не многу убедливо мнозинство: седумдесет и два гласови „за“ и шеесет и три против. Декларацијата, иако кратка, беше прилично амбициозна. Го прогласува „почетокот на процесот на создавање независна каталонска држава во форма на република “. Исто така, се бара од парламентот да го започне процесот на изготвување закон за создавање независен социјален систем и безбедносни и даночни власти. Во Декларацијата се вели дека парламентот и демократскиот процес на раздвојувањето нема да биде предмет на одлуки на институциите на шпанската влада, особено не на одлуката на Уставниот суд на Шпанија.

Според Декларацијата, Уставниот суд е „делегитимизиран“ и без надлежност заради одлуката од јуни 2010 година за неуставноста на одредени одредби од новиот Статут за автономија од 2005-та година на Каталонија.

На прославата на националниот ден на Каталонците, на 11 септември 2015 година, повторно беше организиран масовен протестен митинг, на кој присуствуваа 1,5 до 2 милиони луѓе, а митингот беше одбележан со емотивни процесионистички говори. Во меѓувреме, на регионалните избори на крајот на септември 2015 година, сецесионистите се стекнаа со апсолутно мнозинство (72 од 135 места) . Притоа, тие добија силен ветер и најавија дека ги победуваат изборите во Каталонија. Парламентот дава „јасен мандат за формирање независна каталонска држава“ . На 9 јуни 2017-та година, претседателот на Каталонија, Карлос Пуигдемон, објавува нов референдум за независност за 1 октомври. Предвидуваат дека, ако победат, тие

го поддржуваат сецесионизмот и независноста за 48 часа по референдумот ќе прогласи независна Република Каталонија, без оглед на излезноста.

Референдумот се одржа на 1 октомври 2017 година, со околу 2,25 милиони гласачи од 5,3 милиони регистрирани гласачи, од кои 90%, наводно, гласале за независност. Но, факт е дека референдумот во голема мерка беше бојкотиран од противниците на сецесионизмот, затоа повеќе од половина од избирачите дури и не гласале.[92]

Она што го привлече вниманието на европската и светската јавност беа реакциите на централните власти на референдумот. Имено, се случи неочекуван конфликт помеѓу полицијата (не Каталонците, туку од другите делови од Шпанија) и каталонски гласачи и сето тоа беше причина за хаотичен ден во Каталонија. За да се спречи референдумот, шпанските полицајци користеле гумени куршуми и палки и буквално ги спречувале каталонските гласачи физички да излезат на гласање. Беа одземени и гласачки ливчиња и дел од гласачките кутии. Уништен е и електронскиот говорен систем, за да на крајот, стане невозможно да се дадат дури и приближно точни информации за резултатите од референдумот. Така, референдумот всушност не успеа. На крајот на краиштата, според Одделот за здравје на Каталонија, повеќе од осумстотини Каталонци побарале лекарска помош за своите повреди стекнати во текот на тој ден.

Меѓународните невладини организации исто така ја предупредија Шпанија за кршење на човековите права во Каталонија во врска со организацијата и спроведувањето на референдумот во октомври 2017 година. На пример, „Хјуман рајтс воис“ предвидуваше широка употреба на сила од Шпанија (чуварите или националната полиција) . Јасно беше дека тие користеле, насилство против мирните демонстранти. Во врска со кршењето на човековите права во Каталонија, исто така, присутни се жалби кон Шпанија за повреда на „правото на изразување“ и „правата на мирно собирање“ на приврзаниците на каталонската независност,

[92] Dewan,A. (2017), “Catalonia independence referendum: What just happened?”, достапно: https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html (03.08.2019).

односно тие беа непропорционално ограничени. Остро се критикува фактот дека шпанските безбедносни сили употребија прекумерна сила против мирните демонстранти на 1 октомври 73 година.

Следно, во февруари 2018-та година, исто така се предупредени шпанските власти дека поранешниот претседател на движењето за независност на Каталонија се држи предолго во притвор.Според интернационалните мислења приватни лица и претседатели на организации на граѓанското општество имаат право да изразуваат свое мислење спротивно на одлуката на Уставниот суд, како и да организираат мирен собир за поддршка на референдумот за независност на Каталонија.

Набргу по гласањето на регионалниот парламент, шпанскиот парламент донесе невидена одлука за доделување на Шпанија дозвола на владата да воспостави директна администрација над Каталонија. Шпанскиот премиер врз основа на тоа итно ги прогласува итните мерки во согласност со чл. 155. од Уставот. Ова се случаи на „неисполнување на обврските што произлегуваат од Уставот или другите закони", или доколку регионалните власти „делуваат на таков начин што сериозно ги загрозуваат општите интереси на Шпанија ". Применувајќи го тој напис, шпанските власти презедоа остри активности за политички и административни мерки за контрола на регионот, а со тоа и воспоставување директна администрација над Каталонија. Во многу тензична и проблематична атмосфера, каталонската влада е распуштена и следеа нови парламентарни избори за регионалниот парламент на Каталонија. Покрај тоа, беа дадени најави за апсења на водачи на сецесионистичкото движење за „бунт против државата" . Шпанската држава преку свои адвокати побара прогон на дваесетина каталонски политичари за немири, насилство, проневера и злоупотреба на јавни средства во врска со организирање на нелегален референдум за независност.

Под закана од апсење, Пуигдемон и одредени соработници бегаат во Белгија. Шпанските власти решија да покажат намера да ја вратат контролата врз каталонските политичари со надеж дека сецесионистичкото движење ќе ги ослабне и зајакне врските на Каталонија со Мадрид. Но индикативно, резултатите од новите

регионални избори покажаа уште една во низата на победи на сецесионистичките сили. Сецесионистите освоија 47% од гласовите, или 70% од гласовите, вкупно 135 места во каталонскиот парламент. Овие се само две места пониски од претходните избори за парламент на Каталонците во 2015-та година. Противниците на независноста добија најголем број Пратеници од сите партии, но не и доволни за формирање Влада. Сите овие случувања сериозно ги оштетија веќе кревките односи меѓу Шпанија и Каталонија, и вжештената реторика на обете страни и одбивањето да се направи компромис и преговарање, доколку тие продолжат се сметаше дека можат да доведат до насилство без преседан во модерната историја на Западна Европа. Шпанските власти очигледно тешко се справуваа со најголемата политичка и уставна криза во земјата од воведувањето на демократијата кон крајот на 70-тите години. Имено, директното правило на Мадрид продолжи од октомври 2017 година се до јуни 2018 година кога Каталонците конечно ја повратија контролата врз Каталонија. После седуммесечна директна администрација на Мадрид, новата влада на Каталонците предводена од Ким Торе ја презеде регионалната власт на почетокот на јуни 2018 година.

Каталонија денес е мултиетнички регион. Последниот најголем бран на имиграција се случи за време на ерата на Франко, кога Каталонија доби повеќе од милион луѓе од другите делови на Шпанија. Денес, околу сто и седумдесет националности живеат во Каталонија и зборуваат над триста јазици. Каталонија е силен индустријализиран регион и, некои веруваат, еден од најголемите степени на автономија во светот. Но, Каталонија нема контрола над даночните приходи и плаќа многу голема сума на централните власти. Каталонците мислат постојано дека Мадрид ги краде затоа што само мал дел од тој приход се враќа во Каталонија. Имено, нема целосна фискална автономија, пред се поради моќта да се собираат даноци која главно се потпира на финансискиот трансфер од централните власти.

Факт е дека сецесионистите го користат тоа како една од клучните причини за отцепување од Шпанија. Друга клучна причина е тоа што на мадридските власти им е тешко да се справат со кризата во еврозоната, а сецесионистите сметаат дека Каталонија како независна држава ќе може полесно и успешно да се справи со ефектите од економската криза. Од 2007-та година, Шпанија е погодена од

економската криза: ја има втората највисока стапка на невработеност во ЕУ, со 20,4% во 2010 година и невработеност кај младите достигна до 43,5% на крајот на 2009 година, што претставува зголемување од 24% од крајот на 2007 година. Невработеноста во Каталонија е приближно 16,53%, што е најголемо кај оние под 24 години (41,2%) и пониско квалификувани.9Според статистиката за 2017 година, БДП во Каталонија е приближно една петтина од БДП на Шпанија, со најмал процент од уделот на Каталонија е 2009 година (19% од БДП на Шпанија) . Ова прави Каталонија да има голем придонес во шпанската економија, а БДП по глава на жител е повисок од просекот на ЕУ.

Сепак, деловниот свет традиционално избегнува ризици со помалку турбулентни политички средини од оние што сецесионизмот ги носи со себе. Како и во случајот Шкотска, јасно е дека во случај на отцепување, дел од шпанскиот долг мора да сноси некоја идна Каталонија, која дополнително би ја попречила економската стабилност на новоформираната држава. Губењето на безбеден пазар (матични земји) за пласирање на стоки и услуги, силно ја тресе економијата на новоформираната држава. Речиси сигурно ќе се случи пад на стандардите и можна (нова) економска криза. Шпанија и обезбедува на Каталонија сигурен и голем домашен пазар, постабилна валута, пристап до европските фондови и слично. Отцепувањето од Шпанија би значело и губење на еврото како официјална валута. Новата валута во Каталонија ќе донесе финансиска нестабилност, можна инфлација и ќе доведе до финансиска криза. Оваа криза ќе резултира во повлекување на инвеститорите и преместување на постојниte корпорации во други делови на Шпанија и во рамките на Еврозоната. Каталонија ќе ја напушти ЕУ и сигурно би изгубиле од БДП и невработеноста би се зголемила. На пример, според статистиката за минатото, БДП за жител на 2017 година во Каталонија изнесуваше 31.223 евра, 25.000 евра во Шпанија и 29.900 евра во ЕУ. Ова е причината зошто Каталонија се смета за најдинамичен шпански регион кој долго време претрпе централизација и политичка репресија и во кое општество политичкиот глас на Каталонците се слушаше несразмерно во однос за населението и економската јачина на Каталонија.

Шпанија би останала во рамките на ЕУ и така веројатно ќе има силна поддршка за меѓународните и регионалните институции да се стабилизираат во поглед на економијата во случај на отцепување. Од друга страна, нема потреба од овие можни економски шокови да се закануваат. Букман потенцира дека треба да се внимава да се минимизира негативата на ефектите врз економиите на обете страни: и постојните и сецесионистичките земји. Иако реално е да се очекува дека отцепувањето би имало драматични економски последици и за Каталонија и за остатокот од Шпанија, не значи дека и тие не би ги преживеале потенцијалните економски потешкотии.

Граѓаните во Каталонија безрезервно се одлучени за освојување на независност на Каталонија, со одделување од Шпанија. Тоа беше главна причина за одржување на референдум и слушање на гласот на Каталонците за нивната иднина на каталонската територија.

Трите партии за независност заедно освоија 70 места, што се две места повеќе во однос на простото мнозинство во парламентот со 135 пратеници.Партијата на поранешниот лидер Карлес Пучдемон, заедно со Каталонија, освоила 34 места, републиканската левица 32 места, антикапиталистичката партија четири места.Истовремено, партијата Граѓани, која е против независност за Каталонија добила 37 места.Овој резултат претставува удар за шпанскиот премиер Маријано Рахој, кој ја смени каталонската влада и распиша вонредни избори надевајќи се дека сепаратистите ќе останат надвор од власта.[93]

Според поранешниот каталонски лидер Карлес Пучдемон мнозинството кое го освоија сепаратистите на регионалните избори претставува победа на „Каталонската република“ над шпанската држава.[94]

Каталонскиот регионален парламент гласаше за прогласување независност од Шпанија, додека шпанската влада се чини дека наметна директна власт во

93 Dewan,A. (2017), “Catalonia independence referendum: What just happened?”, достапно: https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html (03.08.2019).

94 TRT World. (2017), “Catalonia Referendum”, достапно: https://www.trtworld.com/topics/catalonia-referendum (03.08.2019).

покраината Овој потег бил поддржан со 70-10 гласа, додека пратениците од опозицијата го бојкотираа гласањето.Шпанскиот премиер Маријано Рахој претходно на сенаторите им рече дека е потребно директно владеење за да се вратат „законот, демократијата и стабилноста“ во Каталонија.[95]

Кризата започна кога Каталонците изгласаа независност на референдум.Каталонската влада соопшти дека од 43 отсто што учествувале на референдумот, 90 отсто гласале за независност. Но шпанскиот Уставен суд пресуди дека гласањето е противзаконско.Сенатот во Шпанија допрва треба да гласа за тоа дали првпат да го активира членот 155 од шпанскиот устав, кој ја овластува владата да ги преземе „сите мерки неопходни за да го потчини“ регионот во случај на криза.Тоа ќе му овозможи на Мадрид да ги распушти каталонските лидери и да ја преземе контролата врз финансиите, полицијата и јавните медиуми во регионот.[96] Ситуацијата во голема мера потсетува на случајот со Косово, каде активностите на Шпанија речиси и се идентификуваат со активностите на Србија. Останува *прашањето за (не)прифаќањето на легитимноста на референдумот и конечното решавање на прашањето околу независноста на Каталонија*.

5.4. Економски аспект на каталонскиот сецесионизам

Каталонскиот сепаратизам може да се анализира на неколку нивоа. Тој е, пред сè, етнолингвистички и национално обоен, бидејќи Каталонците се специјална етничка група која има свој посебен јазик, и тие сакаат да ги зачуваат овие особености преку создавање на сопствена држава. Второ, тоа е исто така од политичка природа. Во средниот век, каталонскиот народ имаше свои политички

95 Garcia, J. (2018), “30 officials to face trial in Barcelona over role in independence referendum”, достапно на:https://elpais.com/elpais/2019/04/09/inenglish/1554800242_349688.html (07.08.2019).

96Види повеќе кај Dewan, A. (2017) “Catalonia independence referendum: What just happened?”, достапно на: https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html (03.08.2019)

институции, но тие беа јасно ориентирани кон републиката што дополнително влијае на сепаратистичките тенденции, со оглед на Шпанската монархија.

Покрај тоа, каталонскиот сепаратизам се повеќе го потенцираше економскиот интензитет. Имено, јавниот дискурс во Каталонија се повеќе се фокусира на прашањето за економска еднаквост во однос на односите на Каталонија со регионот и Шпанија. Стануваат се почести прашањата дали Каталонија, која е економски исклучително развиен регион добива од Шпанија онолку колку што и следува. Иако имаше периоди на општо политички и економски стабилноста во Шпанија, економските односи на овие два политички субјекти денес се на големо искушенија. Според тоа, потребно е да се испитаат економските аспекти на Каталонците во однос на потенцијалниот сепаратизам и нивните можни импликации.

Потенцијални економски придобивки од каталонската независноста е особено значаен мобилизирачки фактор за граѓаните од овој регион кои имаат амбивалентни етно-лингвистички чувства и како такви се релативно незаинтересирани за можните културни придобивки. Таквото тврдење се совпаѓа со истражувањата според кои има дел од каталонското население кое се идентификува со шпанската држава и нација, но се залага за одвојување на Каталонија од истата.

Каталонија опфаќа само 6,3% од територијата на Шпанија. Сепак, нејзината економска важност е не пропорционална со површината. Вредноста на каталонската економија беше околу 223 милијарди евра во 2016-та година. БДП по глава на жител во Каталонија е во 2016 година беше за неверојатни 14,5% над европскиот просек. Помеѓу 2014 и 2016 година, каталонскиот БДП се зголеми за 4,5% повисок од просекот на Еврозоната и 1,5% повисок од шпанскиот просек. Каталонската економија учествуваше со над 18,9% во 2015 година во вкупниот удел во шпанскиот БДП, кој сам зборува за нејзината важност за Шпанија и за целата шпанска економија. Во 2016 година, каталонската економијата забележа раст од 3,5%, додека во Еврозоната истата година раст од 1,8%. Вредноста на каталонскиот извоз во 2016 година изнесуваше 84,6 милијарди евра па дури и повеќе од 25% од

целиот извоз на Шпанија. На пример, извозот на технологија е во тој период е зголемен за 12% помеѓу 2012 и 2016 година. Остварено е раст на индустриската вредност од 11,2% помеѓу 2013 и 2016 година.

Имено, во 2015 година има зголемување на странските директни инвестиции во Каталонија за 60,4%, тие учествуваа со 11% од вкупните СДИ во земјата таа година. Стапката на невработеност се намали од 23,1% во 2013 година на 15,7% во 2016 година, што сè уште е висока стапка, но позитивните поместувања секако се забележливи. Благодарение на својата силна индустрија, туризам и истражување, Каталонија претставува еден од моторите на шпанската економија. БДП по глава на жител во Каталонија во 2016 година, изнесуваше 29.966 € што го става на врвот на списокот на шпанските региони, покрај Мадрид, Баскија и Наваре. За споредба, БДП од по глава на жител низ цела Шпанија во истата година е помал и е 26.616 УСД.Најголем промет на пари и најголем број работни места има во земјоделството и прехранбената индустрија. Најизвезено е свинското месо, во чија технолошка преработка е многу инвестирано.

Во 2015 година, Каталонија беше лидер во областите на производство на храна во Шпанија со учество од 21,6% во вкупното национално производство. Туризмот во Каталонија е исто така исклучително развиен. Повеќето странски туристи ја избираат токму Каталонија како најатрактивна туристичка дестинација во Шпанија. Во 2015 година, секторот за туризам забележа раст од 3,7%. Во првиот квартал на 2016 година забележа раст од 8,3%, а повеќе од 18 милиони туристи ја посетија Каталонија таа година што опфаќа четвртина од странските туристи на национално ниво. Тоа значајно придонесе за раст на услужните активности во Каталонија.

Овој регион не заостанува кога станува збор за инвестирање во модерна технологија. Каталонија преку стратешко партнерство со Европа преку синдикатот работи со години на подобрување на т.н. зелена економија, со цел да се намалиат загадувачките емисии, истовремено одржувајќи задоволителен економски раст.

Како што можеме да видиме од приложените податоци, Каталонија е доста побогата од голем дел од другите региони во Шпанија. Со оглед на тоа што

Каталонија има значителни економски резултати, добар дел од Каталонците е за зачувување на заработените пари во Каталонија, да не се дистрибуираат истите во државната централна ризница на Шпанија. Точно е дека тоа е причина за незадоволство од економскиот аспект и причина за пораст на сепаратизмот во Каталонија.

Каталонците се против економската контрола на централната власт во Мадрид иако еден од основните принципи во областа на финансирањето е принципот на солидарност меѓу шпанските региони. Овој принцип веќе долго време се гледаш со сомнеж во Каталонија, бидејќи како економски развиениот регион, има огромен удел во финансиското изедначување.

6. КАТАЛОНСКОТО ПРАШАЊЕ И НОВАТА БЕЗБЕДНОСНА АГЕНДА ВО ЕВРОПА

Каталонското прашање несомнено се поврза со случајот на Косово кој во времето на осамостојувањето беше особено од интерес во земјите од Балканот. Дополнително, каталонското прашање се поврзува и со новата безбедносна агенда во Европа. Поради тоа, во структурата на оваа глава од магистерскиот труд прво ќе се истражи сеционизмот во Европската Унија и влијанието врз земјите од Балканот, а потоа елаборирани се авторски ставови за идентитетот, миграциите и новата безбедносна агенда во Европа.

6.1. Сеционизмот во ЕУ и влијанието врз земјите од Балканот

Каталонското прашање ги предизвика српските медиуми, политички партии и граѓани будно да ги следат случувањата поради неколку причини. Прво, каталонското прашање е несомнено прашање коешто ја засега и ЕУ затоа што Шпанија е дел од ЕУ и со одделувањето на Каталонија ЕУ регулира и контролира нови фискални системи, граници на државите и други активности помеѓу Каталонија и Шпанија. За Србија конкретно каталонското прашање е особено значајно поради загубената територија, сегашна Р. Косово, а тоа се основа на фактот дека Каталонија се обидува да се стекне со независност исто како што се обидуваше и Косово.

DW (2019) коментира дека во ниеден регион на Европа сецесионизмот не е толку присутен како на Западен Балкан, продолжувајќи дека таму каде некогаш се простираше Титова Југпславија, каде меѓу Словенија на север и Македонија на југ постоеше вистинска мала империја, сега се наоѓаат седум мини-држави: Словенија, Хрватска, БиХ, Србија, Црна Гора, Косово и Македонија. Освен Косово, кое се отцепи од Србија во 2008 година, сите останати се членки на ООН. Словенија и

Хрватска се во ЕУ и во НАТО додека Црна Гра беше примена во НАТО годинава. Каталонскиот сецесионизам и реакциите на него внимателно се следат во регионот, најбудно во Србија.[97] Тоа што Брисел и членките на ЕУ му даваат неспорна поддршка на Мадрид, го иритира Белград каде политичарите сметаат дека лицемерно е во случајот на Шпанија да се применува меѓународното право, додека во случајот на Србија и сецесијата на Косово тоа право не важеше. Споредбите се можни, но паѓаат в очи и разликите. По укинувањето на автономијата на Косово во 1989 година, Србија таму воспостави режим на апартхејд. На крајот на 90-те години, оваа бунтовна покраина ја зафати насилство. Но, тоа што од Косово направи посебен случај не е жестината на конфликтот.Посебно е тоа што меѓународната заедница во случајот со Југославија се вмеша со двоумење, а потоа сѐпоенергично. Кулминација беше бомбардирањето на остатокот од Југославија, во времетраење од 78 дена, кое на Косово му го ослободи патот кон отцепување. Несомнено, се доаѓа до заклучокот дека каталонското прашање, односно прашањето за сеционизмот во ЕУ влијае на зголемување на револтот кај земјите од Балканот, најмногу кај Србија како погодена земја од претходен сецесионизам.

Прогласувањето на Косово за независно е дело на Контакт-групата (САД, Велика Британија, Франција, Германија и Италија), а не резултат од преговори меѓу Приштина и Белград. Голем број држави го признаа Косово, а меѓу оние кои тоа не го направија е Шпанија“, пишува „Ноје цирхер цајтунг“, заклучувајќи: „БиХ и Косово денес се само делумно функционирачки држави. Се покажа дека постојните сецесии предизвикуваат нови сецесии, зашто настануваат нови малцинства: сега постојат српски сецесионистички тенденции како во БиХ, така и на Косово. Ако сега се покаже дека и во ЕУ е можно еднострано променување на границите, тоа би бил фатален сигнал“.[98] За таа цел треба да се реагира и да се проценува иднината на

---

[97] DW. (2019), “Дали е Косово посебен случај на отцепување?”, достапно на https://www.dw.com/mk/%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%B5-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%98-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5/a-41090247 (10.08.2019).
[98] ECRF. (2018), “Spain’s Kosovo-Catalonia conundrum”, достапно на: https://www.ecfr.eu/article/commentary_spains_kosovo_catalonia_conundrum_7240 (11.08.2019)

Европската Унија во однос на потенцијалниот ризик од сецесија кај земјите членки што директно влијае врз стабилноста на Европската Унија.

6.2. Сеционизмот и иднината на ЕУ

И покрај тоа што ЕУ беше убедена дека е во „златна доба" и дека ќе создаде едно големо европско семејство сепак низ годините ЕУ се соочи со бројни проблеми. Од интерес на магистерскиот труд е проблемот на сеционизмот кој е една од големите закани на ЕУ бидејќи не ретко во земјите членки или пак во земјите кои се потенцијални членки се јавува проблемот на одделување т.е., сецесија што кај државите иницира воспоставување на нови фискални системи, а од друга страна ја иницира и потребата од донесување на одлуки при ЕУ.

Бевер и др. објаснуваат дека теоретски но и историски безбедносната логика или дејствува во рамките на регионот или самиот регион претставува актер во безбедносните релации на глобално ниво. Во вториот случај, меѓународната безбедност се плаши од исчезнување на релациите во рамките на континентот затоа што стана доволно центрирана и со тоа престана да дејствува како рамнотежа на политичкиот систем на внатрешните сили. Сценариото за фрагментација главно бара прекинување на процесите на интеграција и враќање на ситуацијата во која самите европски држави се главни безбедносни актери.[99] Според авторите, секако дека тое не е единствен и јасен настан, фрагментацијата може да заземе различни одредени форми, кои делумно зависат од она што беше причина за колапсот на интеграцијата и неговата најсурова форма би била целосна дезинтеграција и враќање на рамнотежата на силата на внатрешните врски, а при тоа поблагите форми ги вклучуваат делумниот колапс на ЕЗ или прекин на нејзината внатрешна кохезија.

---

[99]Вевер, О., Бузан,Б., Келструп,М и Лрмртр,П. (2010), *Идентитет, миграција и новата безбедносна агенда во Европа,* Академски печат, Скопје,стр.25

Следно, стравот од фрагментација е еден од. клучните столбови на интегрираниот процес и е заснован на страшниот резултат од двете светски војни. Тешко е да се замисли враќање на Европа кон воената рамнотежа на силите во периодот пред 1945 година во кој европските сили биле притиснати и се бореле на воено поле меѓу себе, едни против други. Премногу фактори преовладуваат на страната која е спротивна на ова враќање, а спомените на вкупните катастрофални трошоци од војната во Европа се уште се присутни. Тоа е и насока за во иднина доколку не дојде до стабилизирање на состојбата помеѓу земјите кои несомнено се завоени меѓу себе и се борат самостојно што повеќе да освојат без при тоа да обрнат внимание што навистина се случува и како тоа во иднина може да се рефлектира врз заедништвото и безбедноста во рамките на земјите на Европската Унија од каде земјите членки очекуваат помош.

Несомнено, мирување во земјите нема. Каталонија дава притисок. Русија и САД даваат притисок. Притисок има и на Балканот каде што некогаш имала максимална југословенска стабилност. *Дали тоа ќе доведе до колапс на Европската Унија или ќе за зајакнат мерките за нејзино сочувување и соработка помеѓу земјите*?

6.3. Иднината на Каталонија

Иако политичката криза во Шпанија сѐ уште не е завршена, тешко е да се процени дали постојат објективни можности Каталонија да добие независност во блиска иднина*. Што е тоа поради што Шпанските централни власти се загрижени?*. Се чини дека најоптималниот пат за нив би бил новиот фискален аранжман со Каталонија како регион, што сигурно би го компензирал работ на сепаратизмот. Постојат и спротивставени мислења за тоа дали во случај на независност каталонската економија би била загрозена или не.

Според реномирани финансиски списанија, Каталонија би била загрозена во случај на само-отцепувањето од Шпанија и би се нашла во неповолна економска состојба. Во тој случај, се предвидува дека БДП на Каталонија ќе се намали до 30%,

а невработеноста скоро ќе се удвои. Каталонија исто така ќе го изгуби пристапот до европскиот единствен пазар, а Шпанија автоматски ќе воведе царински бариери. Каталонската валута ќе има прилично мала вредност, некаде 30-50% помалку од еврото.

Независната Каталонија исто така ќе наследи дел од заедничкиот државен долг, кој изнесува над 70 милијарди евра. Од друга страна, голем дел од странските банки и компании ќе се преселат од Каталонија во друг дел на Шпанија. Тоа отвора нови ситуации при кои ќе треба да се дебатира дали Каталонија има капацитет, услови и можности да привлече нови инвеститори кои ќе ја разберат каталонската нестабилност како резултат на напорите да се осамостојат и да започнат една нова серија на трговски можности и при тоа целиот финансиски приход да се слева во Каталонија, а не како сега да се слева во Шпанија, а само мал дел од даноците да се враќаат во Каталонија од каде и што доаѓаат.

Непосредно по референдумот и прогласувањето на независност, каталонската економија се најде во многу проблеми. Покрај тоа, ситуацијата беше проблем на меѓународната заедница, а особено на Европската унија која силно ја поддржува територијалната стабилност и интегритетот на Шпанија. Шпанските експерти се сосема убедени во економскиот колапс на независната Каталонија, како и неможноста таквата Каталонија да остане дел од ЕУ.

Во пракса, вработеноста во Каталонија се намали за повеќе од 10% во октомври 2017 година за истиот период минатата година. Малопродажните бизниси се влошуваат уште од кога дојде до пад на потрошувачката. Околу 2.000 компании, вклучувајќи ги и банките Каикса и Сабадеј кои се две од трите водечки банки во регионот, го напуштија каталонскиот регион после референдумот за независност. Туризмот, како еден од главните сектори во Каталонија, е толку многу погоден од кризата бидејќи резервациите на хотели паднале скоро 25%. Овие се само некои од клучните показатели за политичката ранливост на каталонската економија. *<u>Но дали истите се доволно издржливи за да се каже дека доколку Каталонија се оддели навистина нема да функционира како што функционира како дел од Шпанија?</u>*

Несомнено, случајот на Каталонија и нејзината иднина се од големо значење за целата Европска Унија бидејќи досегашното искуство говори дека осамостојувањето на еден регион повлекува мотивација и за осамостојување на друг регион. *Дали тоа значи дека дозволувањето на Каталонија да се оддели би значело и потенцијална опасност од друг сеционизам?*

7. Заклучок

Распаѓањето на државите отсекогаш имало сериозни меѓународни импликации. Особено по распадот на Советскиот Сојуз и Југославија, овој феномен стана причина за сериозна загриженост за Европската унија. ЕУ се обиде да влијае на исходите од отцепувањето во голем број слични процеси, како што се: стекнување независност на Балтичките држави од Советскиот сојуз; државната формација која следеше по крвавото расипување на Југославија и последователно фрагментација на СР Југославија, Србија и Црна Гора и отцепување на Косово, и конечно, поделбата на регионите во Грузија и Украина. Унијата изврши свое влијание, па дури и притисок преку разни мерки, кои се движат од дипломатијата, условноста за проширување, насочените санкции, ембаргото за оружје и мировните мисии. Проценката на околу 20 значајни движења за независност во денешна Европа значи дека ЕУ веројатно ќе остане вмешана во процесите на отцепување подолго време.

Со терминот сецесија означува еднострано повлекување на дел од територијатакаде населението има волја да се создаде нова држава. Денес е вообичаено признато дека, надвор од контекстот на деколонизација и ситуации на воена окупација, не постои „право“ да се создаде независна држава.Оваа разновидност на пристапи кон сецесијата даваше различни, а понекогаш и некомпатибилни дефиниции за сецесијата. Со оглед на ова, се чини дека самиот концепт на сецесија е оспорен. Една од највлијателните правни дефиниции[100] го ограничува концептот на сецесија на повлекување на територијата, на која се спротивставува државата што моментално функционира. Меѓусебно договореното повлекување на територијата или повлекување на кое се спротивставува државата на распаѓање, според оваа дефиниција, не би сметала за сецесија.

Иако каталонското прашање е првенствено внатрешна шпанско прашање, таа има повеќекратни европски димензии. Ескалацијата на конфликтот меѓу Каталонија и земјата како целина може да резултира во внатрешна политичка

[100] Crawford, James. (2006),*The Creation of States in International Law*, Oxford: Oxford University Press.

криза што ќе има влијание врз економијата, фискалната консолидација и финансискиот сектор во Шпанија. Особено би можело да се очекува ескалација доколку побарувањата од Каталонија претрпат радикални промени и централната власт опстојува во строго спротивставување на реформите на територијалниот или финансискиот систем.

Според тоа, ЕУ или поточно земјите-членки би можеле да дојдат до точка што ќе направи да биде неопходно да се разгледа дали независноста конечно би ја решила ситуацијата или би била причина за понатамошна нестабилност. Ако Шпанија достигне уставна „точка без враќање“, на која ќе се навлече повлекувањето на Каталонија од претходниот политички систем, ЕУ и земјите-членки ќе мора да разјаснат нешто: Кој би признал нова земја на Каталонија? Дали може да има второ разгледување на ситуацијата со Косово што ја дели перцепцијата на ЕУ? Бидејќи Каталонија како сецесионистичка држава, во најголем дел, не би била автоматски законски наследник на Шпанија: Кои меѓународни организации би биле член на тоа? Како би се справила со ситуацијата во која Каталонија требаше прво да влезе во ЕУ како нова членка во ЕУ, но законодавството (како што одамна беше случај) беше целосно трансформирано и граѓаните на земјата можеби сè уште имаат државјанство на ЕУ? Каталонија, веројатно, еднострано ќе го одржува еврото како средство за плаќање, но финансиски ќе биде кревко и не може да ги искористи пакетите за спасување во еврозоната: Како би стоела земјата во однос на монетарната и фискалната политика под овие околности? Како можат Каталонија и компаниите лоцирани таму (вклучително и 570 германски компании) да бидат интегрирани на внатрешниот пазар? Каталонија генерира една петтина од тековниот шпански БДП и претставува една четвртина од извозот: Со оглед на ова, какво би било влијанието на излезот од оваа област врз шпанската економија и националниот буџет?

Проблемот со Каталонија повлекува низа ризици, но и можности. Ако шпанскиот модел на автономија се трансформира во насока на создавање на нова рамнотежа, ова може да биде основа за нов регионализам во ЕУ. Предуслови за тоа се подготвеноста на централната власт во Мадрид за реформи и реалполитика од страна на Каталонија.

ЕУ како субјект со силни наднационални елементи остро се спротивставува на движењата за отцепување, особено на нејзината територија. Со други зборови, основното прашање за истражување гласи: Како влијае европската интеграција во современата сецесионистичка политика во рамките на земјите членки на ЕУ? Во која мерка европската интеграција е можност или ограничување за современите сецесионистички движења и нивните противници? Овие мислења може да опфатат различни ситуации, но постои важен преклоп: секој од нив обезбедува увид во прашањето за сепаратизам среде евроинтеграциите. Дали Косово е катализатор за сепаратистичките групи во Шкотска, Фландрија, Корзика, Каталонија, баскиската земја или на некое друго место? Дали процесот на европска интеграција се зголемува или го поткопува сепаратизмот?Со одговарањето на овие истражувачки прашања се дојде до следните заклучоци.

Заклучок 1.Сублимирано, нацијата е голема група на луѓе со силни врски на идентитет - „замислена заедница", племе во големи размери. Нацијата може да има побарување за државност или самоуправа, но не секогаш успева да ужива во реализираните барања. Националниот идентитет обично се заснова на заедничка култура, религија, историја, јазик или етничка припадност, иако се појавуваат спорови за тоа кој навистина е член на националната заедница или дури и дали „нацијата" постои воопшто. Нациите изгледаат толку привлечни, толку „реални" и толку дел од политичкиот и културниот пејзаж, што луѓето мислат дека тие траеле засекогаш. Во реалноста, тие се создаваат и се распаѓаат со промена на историските околности - понекогаш во релативно краток временски период, како што се примерите на Чехословачка и Југославија. Ако тоа се земе во предвид, се поставува прашањето: зошто, националниот идентитет предизвикува такви екстремно силни чувства?, и зошто толку многу би биле подготвени луѓето да „умрат за нацијата" во време на војна?.

Заклучок 2.Навидум, индивидуалците кои шират национализам не се опасни и не им се придава големо значење. Но, ако подетално се навлезе во проблемот се доаѓа до заклучокот дека токму индивидуалните перцепции кои се шират создаваат групи кои конструираат националистички идеологии поради кои

страдаат цели држави, региони. Несомнено, национализмот значи и манифестирање на моќ.

Заклучок 3. Станува јасно дека национализмот несомнено се поврзува со манифестирањето на моќ без оглед дали моќта е воена, угнетувачка или еманципаторска. При современи услови, кога голем дел од државите се соочуваат со проблем на сецесија, токму еманципаторскиот национализам е присутен, а често треба долго време за истиот да се препознае.

Заклучок 4. Анализирајќи ја суштината на еманципаторскиот национализам важно е да се истакне дека задачата на идентитарната политика е да се воочи насилството и подреденоста, да се спротивстави на истите и да се бори за еманципација, но потоа не смее да му се наврати на еманципираниот идентитет и да заглави со истиот. При тоа, за да биде револуционерна, идентитарната политика мора да продолжи да се движи напред. Важно е дека задачата на ослободителното движење го спречува уништувањето на револуционерното движење и ја продолжува бунтовничката функција на идентитетот, спроведувајќи ја идентитарната политика до револуционерниот проект: нејзина само-аболиција.

Заклучок 5. Во однос на каталонското прашање, настанатиот сојуз колку и да изгледа чуден резултирал со создавање на парализирана влада која има за главна цел да спроведе нелегален референдум со кој би се реализирала големата визија, а од друга страна тој референдум не би бил признат ниту од страна на Шпанија, ниту од страна на земјите членки на Европската Унија.

Заклучок 6.Се доаѓа до заклучок дека конфликтите се појавуваат како резултат на постоечките централистички или нецентралистички перспективи на државата и согласно тоа регионите оствариле во минатото и уште се стремат кон тоа добивање на предности и придобивки во насока на виден развој на шпанската држава, но се поставува прашањето дали тие предности би биле доволни за зачувување на единството на шпанската држава?. Со референдумот за независност во Каталонија, не се отвора само прашањето за тоа дали независна Каталонија би предизвикала верижна реакција низ цела Шпанија, туку го отвора и прашањрто

каков би бил ефектот од референдумот за независност на Каталонија за шпанската држава, но и воопшто пошироко низ Европа.

Заклучок 7.Се претпоставува дека каталонскиот народ се бори за независност поради свесноста за големото значење на Каталонија, па оттука, каталонскиот народ се чувствува подготвен да се избори за независност и потоа, да ги ужива придобивките и предностите од независноста со која би се стекната Каталонија. Во исто време, на Шпанија и другите земји од ЕУ им е јасно дека каталонскиот регион уште од одамна е признат како индустриски центар на Шпанија – првин за поморската моќ и трговијата со стоки, како што се текстилот, но сега и за финансиите, градежништвото, земјоделството и hi-tech компании. Денес таа е меѓу најпросперитетните региони во Шпанија.

Заклучок 8. Каталонскиот сепаратизам може да се анализира на неколку нивоа. Тој е, пред сè, етнолингвистички и национално обоен, бидејќи Каталонците се специјална етничка група која има свој посебен јазик, и тие сакаат да ги зачуваат овие особености преку создавање на сопствена држава. Второ, тоа е исто така од политичка природа. Во средниот век, каталонскиот народ имаше свои политички институции, но тие беа јасно ориентирани кон републиката што дополнително влијае на сепаратистичките тенденции, со оглед на Шпанската монархија. Покрај тоа, каталонскиот сепаратизам се повеќе го потенцираше економскиот интензитет. Имено, јавниот дискурс во Каталонија се повеќе се фокусира на прашањето за економска еднаквост во однос на односите на Каталонија со регионот и Шпанија. Стануваат се почести прашањата дали Каталонија, која е економски исклучително развиен регион добива од Шпанија онолку колку што и следува. Иако имаше периоди на општо политички и економски стабилноста во Шпанија, економските односи на овие два политички субјекти денес се на големо искушенија. Според тоа, потребно е да се испитаат економските аспекти на Каталонците во однос на потенцијалниот сепаратизам и нивните можни импликации. Потенцијални економски придобивки од каталонската независноста е особено значаен мобилизирачки фактор за граѓаните од овој регион кои имаат амбивалентни етно-лингвистички чувства и како такви се релативно незаинтересирани за можните културни придобивки. Таквото тврдење се совпаѓа со истражувањата според кои

има дел од каталонското население кое се идентификува со шпанската држава и нација, но се залага за одвојување на Каталонија од истата. Овој регион не заостанува кога станува збор за инвестирање во модерна технологија. Каталонија преку стратешко партнерство со Европа преку синдикатот работи со години на подобрување на т.н. зелена економија, со цел да се намалиат загадувачките емисии, истовремено одржувајќи задоволителен економски раст. Како што можеме да видиме од приложените податоци, Каталонија е доста побогата од голем дел од другите региони во Шпанија. Со оглед на тоа што Каталонија има значителни економски резултати, добар дел од Каталонците е за зачувување на заработените пари во Каталонија, да не се дистрибуираат истите во државната централна ризница на Шпанија. Точно е дека тоа е причина за незадоволство од економскиот аспект и причина за пораст на сепаратизмот во Каталонија. Каталонците се против економската контрола на централната власт во Мадрид иако еден од основните принципи во областа на финансирањето е принципот на солидарност меѓу шпанските региони. Овој принцип веќе долго време се гледаш со сомнеж во Каталонија, бидејќи како економски развиениот регион, има огромен удел во финансиското изедначување.

Заклучок 9. Условите на Каталонија се поставуваат поради тоа што на виделина доаѓаат неколку прашања од фундаментално значење, па оттука: што би се случило ако во случајот на Каталонија сојузната влада се противи на отцепувањето, а највисокиот суд одлучи дека сецесијата е во спротивност со законот, односно дека не ја дозволува уставот? Во тој случај сецесијата мора да се спроведува спротивно на волјата на сојузната влада и спротивно на законот. На кој начин може да се изведе тоа?

Заклучок 10. Од друга страна е случајот на Косово.Тука се појавува прашањето зошто е дозволена и прифатлива независноста на Косово, а не е прифатлива независноста на Каталонија?

Заклучок 11. Каталонското прашање ги предизвика српските медиуми, политички партии и граѓани будно да ги следат случувањата поради неколку причини. Прво, каталонското прашање е несомнено прашање коешто ја засега и ЕУ

затоа што Шпанија е дел од ЕУ и со одделувањето на Каталонија ЕУ регулира и контролира нови фискални системи, граници на државите и други активности помеѓу Каталонија и Шпанија. За Србија конкретно каталонското прашање е особено значајно поради загубената територија, сегашна Р. Косово, а тоа се основа на фактот дека Каталонија се обидува да се стекне со независност исто како што се обидуваше и Косово.

Во иднина, преостанува будно да се следи ситуацијата бидејќи границите на ЕУ се под видна опасност и ризик, а во исто време земјите членки подлегнуваат на процесот на сецесија што влијае врз стабилноста на Европската Унија и нејзината безбедносна агенда.

8. Користена литература

Книги и списанија

1. Baher, B. (2015), Comparing Two Puzzles. In *Diasporas and Home Conflicts,* Ashgate, Burlington.

2. Bieri, M. (2014), *Separatism in Europe* No.160, Center for Security Studies Zurich.

3. Birch, A. (1984), "Another Liberal Theory of Secession." *Political Studies* 32, no. 4.

4. Birch, A. H. (1971). *Representation*. Macmillan, Basingstoke.

5. Blas, A. (2013) 'Catalonian Secessionism Made in Spain'. *Ethnopolitics* 12(4).

6. Borrell, J. (2015), *Las cuentas y los cuentos de la independencia*, Catarata, Madrid.

7. Bourne, A. (2014), "Europeanization and Secession: The Cases of Catalonia and Scotland", Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe", Vol.13, No.3, pp.94-120.

8. Breuilly, J. (1982), *Nationalism and the State,* Manchester.

9. Business Dictionary. (2019), "Nation", достапно на: http://www.businessdictionary.com/definition/nation.html (10.06.2019)

10. Cambridge Dictionary. (2019), "Nation", достапно на: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nation (10.06.2019)

11. Chamon, M. and van der Loo, G. (2014), The temporal paradox of regions in the EU seeking independence: contraction and fragmentation versus widening and deepening, *European Law Journal* Vol. 20, September,No.5.

12. Collins. (2019), "Nation", достапно на: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/nation (11.06.2019)

13. Comerford, D., Myers, N., and Jose, V. (2017), "Aspectos comerciales y fiscales relevantes para evaluar las consecuencias económicas de una hipotética independencia de Cataluña", *Revista de Economía Aplicada*, 64, vol. 12.

14. Connolly, C.K. (2013), Independence in Europe, Secession, Sovereignty and the European Union*, 24 Duke Journal of Comparative & International Law*.

15. Coppieters, B. (2010), 'Secessionist Conflict in Europe'. In: Don H. Doyle(ed.),*Secession as an International Phenomenon,* Athens, Georgia: University of Georgia Press; 'Kosovo and the Principles of Just secession'. *Centre for European Policy Studies* 146, November, 2007.

16. Crawford, J. (2006), *The Creation of States in International Law*, Oxford University Press, Oxford.

17. Deutsch, K. (1966), *Nationalism and Social Communication,* New York.

18. Dewan, A. (2017), "Catalonia independence referendum: What just happened?", достапно: https://edition.cnn.com/2017/10/02/europe/catalonia-independence-referendum-explainer/index.html (03.08.2019).

19. DW. (2019), "Дали е Косово посебен случај на отцепување?", достапно на https://www.dw.com/mk/%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%B5-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%98-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5/a-41090247 (10.08.2019).

20. ECRF. (2018), "Spain's Kosovo-Catalonia conundrum", достапно на: https://www.ecfr.eu/article/commentary_spains_kosovo_catalonia_conundrum_7240 (11.08.2019)

21. Emerson, R. (1960), *From Empire to Nation,* Boston.

22. Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana. (2003), "Nacion", Barcelona.

23. Engage. (2018), "What Kind of Nationalism Do We Need Today? Exploring Tagore on Nationalism", достапно на: https://www.epw.in/engage/article/what-kind-nationalism-do-we-need-today-exploring (22.06.2019)

24. Fromkin, D. (1981), *The Independence of Nations,* New York.

25. Garcia, L. (1979), *Llengua, nacio I esta al diccionario de la real academia espanyola,* L'Avenc, Spania.

26. Garcia,J. (2018), "30 officials to face trial in Barcelona over role in independence referendum", достапно на:https://elpais.com/elpais/2019/04/09/inenglish/1554800242_349688.html (07.08.2019).

27. Geertz, C. (1962), *Old Societies and New States,* New York.

28. Goikoetxea, J. (2013), "Nationalism and democracy in the Basque Country", *Ethnopolitics*, Vol.12, No.3, pp. 268–289.

29. Goikoetxea, J. (2013), *Ethnopolitics: Formerly Global Review of Ethnopolitics,* Queen's University, Canada, pp.111-119.

30. GPF. (2017), "What is a nation", достапно на: https://www.globalpolicy.org/nations-a-states/what-is-a-nation.html (14.06.2019).

31. Guibernau, M. (2013), 'Secessionism in Catalonia: After Democracy'. *Ethnopolitics* 12(4).

32. Guntram, H., David H. (2008), "Nations and nationalism: A Global Historical Overview"достапно на: http://b-ok.xyz/book/1213222/90318f (20.07.2019)

33. Harris, R., Harris, J. (2009), *The Nation in the Global Era: Conflict and Transformation*, Brill.

34. Henry, E. (2008), "*The foundations of ethnic politics: separatism of states and nations in Euroasia and the world",* достапно на: https://b-ok.cc/book/647749/326675 (20.07.2019)

35. Jolly, S.K. (2006), A Europe of Regions? School of Duke University, достапно на: http://faculty.maxwell.syr.edu/skjolly/diss.pdf

36. Kai-Olaf Lang. (2013), *Catalonia on the road to independence*? German Institute for International and Security Affairs, SWP-Aktuell.

37. Kamenka, E. (1976), *Nationalism,* London.

38. Keating, M. (1993), *The continental meso: Regions in the European Community,* Modern Politics series, Vol. 32.

39. Киш, Д. (2003), "За национализмот", достапно на:https://okno.mk/node/4949 (18.06.2019)

40. Lalor, J. (1989), *Cyclopedia of Political Science,* New York.

41. LoGiurato, B. (8 September 2014),Bremmer: If Scotland Votes For Independence, Prepare For The European 'Contagion' Effect Across Europe, *Business Insider.*

42. Marty, M. (1988), "Fundamentalis as social phenomen", *The American Academy of Arts and Sciences",* Vol.42, No.2.

43. Mayrand – Thibert, J. (2018, “Political Theory on the Rise of Nationalism: An Emancipatory Ideology in the 1960s”, достапно на: https://mjps.ssmu.ca/2018/02/23/nationalism-as-liberation-an-emancipatory-ideology-in-the-1960s/ (22.06.2019)

44. Mueller, J. (2000). The Banality of "Ethnic Conflict", *Quarterly Journal: International Security*. Belfer Center for Science and International Affairs, Harward Kennedy School.

45. New York Times. (2019), “Catalan Separatists’ Trial: How They Got Here, and What They Could Face”, available at: https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019)

46. Raphael Minder. (2019), “Catalan Separatists’ Trial: How They Got Here, and What They Could Face”,*New York Times*,достапно на:https://www.nytimes.com/2019/02/11/world/europe/catalonia-separatists-trial.html (10.07.2019).

47. Roubini, N. (28 January 2015),*Independence movements: Europe’s Paradox*, достапно на: http://www.economonitor.com/nouriel/2015/01/28/independence-movements-europes-paradox/

48. Sithole, N. (1958), *African Nationalism*, Oxford University Press, Oxford.

49. Smith, A. D. (1981), *The Ethnic Revival,* Cambridge.

50. Stratfor. (2012), Rising regionalist sentiment in Eurozone states, достапно на: https://www.stratfor.com/analysis/rising-regionalist-sentiment-eurozone-states.

51. The Princeton Encyclopedia of Self-Determination, Liechtenstein Institute on Self-Determination, Princeton, NJ.

52. Tilly, C. (2007), *Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge.

53. Tortella, G. (2017), *From Dictatorship to Democracy,* Palgrave Studies in Economic History, Spain.

54. TRT World. (2017), “Catalonia Referendum”, достапно: https://www.trtworld.com/topics/catalonia-referendum (03.08.2019).

55. W. J. Strong (2004), *Impact Mechanics*, Cambridge University Press.

56. Zipfel, F. Vetter, S. (2015), *Better off on their own? Economic aspects of regional autonomy and independence movements in Europe*, Deutsche Bank Research.

57. Вевер, О., Бузан,Б., Келструп,М и Лрмртр,П. (2010), *Идентитет, миграција и новата безбедносна агенда во Европа,* Академски печат, Скопје.

58. Гелнер,Е. (2001), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје.

59. Глигоров,В. (2017), "Каталонија и прашањето на отцепувањето", достапно на https://okno.mk/node/67057 (20.07.2019)

60. Крстиќ Марко (2018), Тероризам са сепаратистичким претензијама*, Војно дело,* достапно на: http://www.odbrana.mod.gov.rs/odbrana-stari/vojni_casopisi/arhiva/VD_2018-6/70-2018-6-25-Krstic.pdf(20.07.2019).

61. Никодиновска, А. (2009), Правото на самоопределување на народите и правото на сецесија како последна инстанца од правото на самоопределување, *Годишен зборник,* Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев", Штип.

62. Хобсбаум, Е. (1993), *Нациите и национализмот,* Култура, Скопје.

63. Шикова,Н.(2009),*Самоопределувањето на народите во услови на глобализација,* Магор, Скопје.